forum

15 Aralık 1968 Sayı: 353 150 Kuruş

- ortam ve eylem
- sömürmenin yolları
- mülkiye ve bürokratlar
- tam - siper kuzuları
- bilim ve eğitim
- marx ve engels'in estetik yazıları

politikaekonomihukukaktüalitesanatedebiyat

mülkiye ve bürokratlar

ESKİLERDEN HOMURTU YENİLERDEN ALKIŞ

Siyasal Bilgiler Fakültesi (Mülkiye)'nin 109. kuruluş yıldönümü dolayısıyla 4 Aralık günü, Siyasal Bilgiler Fakülte'sinde, mezunlarla öğrencilerin katıldığı bir toplantı yapıldı. İsmet İnönü, Bülent Ecevit, Ali İhsan Göğüş, Alpaslan Türkeş, Muzaffer Özdağ.. gibi siyasi parti ileri gelenlerinin de hazır bulunduğu toplantı, SBF Dekanı İlhan Unat'ın konuşmasıyla açıldı. Ardından, "En Eski Mülkiyeli" sayılan Cemal Yeşil bir konuşma yaptı. Ayni zamanda "Mülkiye Marşı"nın da yazarı olan Cemal Yeşil, bu marşı, Birinci Dünya Savaşı sonunda, yenilginin verdiği hüzünle, ama yüreği umutla dolu olarak yazdığını belirtti. Daha sonra, öğrenciler adına, SBF Öğrenci Derneği Başkanı Murat Koğacıoğlu'nun yaptığı konuşma, ön sıralardaki "Eski Mülkiyeliler"in homurtulu tepkileriyle karşılaştı, "Mülkiye ruhunu bozucu" olarak nitelendirildi.

Toplantı, öğrencilerin hepbirağızdan tekrarladıkları "Bağımsız Türkiye, Sosyalist Türkiye, Kahrolsun Amerika!" sloganı ile son buldu.

Aşağıda, Öğrenci Derneği Başkanı Murat Kovacıoğlu'nun yaptığı konuşmanın önemli yerlerini okuyacaksınız.

"Sayın Mülkiyeliler, Sayın Konuklarımız!

Ben, sizlere, devrimci Mülkiyenin bir ferdi olarak seslenecek ve bazı sorunlara değinmeye çalışacağım.

İlk önce, biz Mülkiyeli gençlerin neden Amerika'ya karşı olduğumuzu, neden düzen değişikliği istediğimizi açıklıyacağım (Ön sıralardan homurtular).

Türkiye'miz bugün, emperyalist güçlerle birlikte bu ülkeyi sömüren komprador burjuvazinin, büyük toprak sahiplerinin ve Amerikancı bürokratın egemen olduğu geri bırakılmış bir toplumsal düzen içinde yaşamaktadır. Ekonomimiz dışa bağımlıdır. Burjuvazimiz tamamen komprador niteliktedir. Madenlerimiz, petrollerimiz ve bütün servetlerimiz tekelci kapitalizmin sömürüsü altındadır. Üretimimiz, batılı kapitalist ülkelerin kontrolü altındadır. Emperyalistler, verdikleri kredileri kendi istedikleri yerlerde kullanmamızı şart koşmakta ve toplumumuzun temel yapısının değişmesini engellemektedirler. Yine emperyalistler, bir pazar olan ülkemizi sanayileştirmemek ve ellerinde tutmak için ellerinden geleni yapmaktadırlar. Ülkemizin 35 milyon metrekarelik toprağı bugün fiilen yabancı hakimiyeti altındadır. Ülkemizde Amerika'nın, NATO paravanası ile, 35 binden fazla askeri ve yüzden fazla askerî üssü vardır. NATO'nun, bir savunma paktı değil, Amerika'nın çıkarlarını savunan bir saldırganlık paktı olduğundan artık hiç kimsenin şüphesi kalmamıştır. Ve sırf bu yüzden Türkiyemiz, çıkacak bir savaşta topun ağzında olacaktır.

Devlet dairelerimiz, adına uzman denilen; köylerimiz, adına barış gönüllüsü denilen Amerikan ajanlarıyla doludur. Türkiye'ye gelen Amerikan büyükelçisi Komer, kendisinin de söylediği gibi, bir CIA ajanıdır. CIA'da oniki yıl çalışmıştır. Bu Amerikan ajanı, Vietnam'da milliyetçileri sindirmek için akla gelmedik işkencelere başvurmuştur. Ve bu Amerikan cellâdı bugün, Türkiye'ye, Büyükelçi olarak gelmektedir!

Biz gençler, bütün bu gerçekleri gördüğümüz için Amerika'ya karşı çıkıyoruz. Amerika'ya karşı çıkmamız İktidarın işine gelmediğinden, onun çıkarını bozduğundan horlanıyoruz, coplanıyoruz, hapse giriyoruz. Vedat Demircioğlu kardeşimiz, Atalay Savaş kardeşimiz bu yolda ölmüşlerdir.

Gençlik ve onun bir parçası olan biz Mülkiyeli gençler, halkımızın Amerika ve onun işbirlikçileri tarafından sömürülmesini, bütün zenginliklerimizin peşkeş çekilmesini önlemek için bu düzenin tâ kökünden değişmesini istiyoruz. Kökten düzen değişikliği istiyoruz; çünkü, kamburun sırtı, mezara girmeden düzelmez. Ancak o zaman gerçekten tam bağımsız, mutlu Türkiye kurulacaktır. Ancak o zaman Türkiye insanı için yaşanmaya değer bir düzen kurulacaktır. (Önden homurtular, arkadan alkışlar)."

Boykot konusuna değinen Koğacıoğlu, şöyle dedi:

"Boykotu başlıca şu amaçlarla yaptık:

Türkiye'de ilkokuldan üniversiteye kadar bütün eğitim kurumları yukarda dokunduğumuz egemen sınıfların çıkarlarına uygun bir biçimde oluşturulmuştur. Eğitimimiz egemen sınıfların elinde, dışa bağlı sömürü düzenini sürdürmek için bir araçtır. Emperyalizm ve yerli işbirlikçileri, ülkemizin değerli insan kaynaklarını dışa yöneltecek şekilde, batılı kapitalist ülkelerin ihtiyaçlarına cevap verecek tipte insan yetiştiren kurumlar açmaktadırlar. Eğitim mekanizması, ülke üretimini artırmaya yönelik değildir. Boykotumuzun ilk amacı böylesine yoz bir eğitim düzenini protesto etmekti.

İkinci amacımız, ileri sürdüğümüz isteklerin kabulü için direnmekti.

Üniversite reformu konusundaki isteklerimiz arasında: Eğitimimizin temel niteliğinin ulusal ve halka dönük olması, eğitimin bilimsel olması, üniversitelerde bilimsel özgürlük ortamı yaratılması, yani üniversitelerin demokratikleştirilmesi, bilimsel çalışmaların halkımızın somut sorunlarını çözümlemeye yönelmesi ve onlardan kaynaklanması, üniversiteden çok ticarethane olan özel okulların devletleştirilmesi (Bu noktaya, bugünlerde somut olarak ortaya çıkan bir olay nedeniyle biraz değinmek istiyorum. Sırf birkaç bezirgânın kâr etmesi için, geçtiğimiz günlerde İstanbul'da bir de Özel Hukuk Fakültesi açılmasına İktidar izin vermiştir. Birkaç yıl sonra Türkiye'de, bu özel okullardan çıkmış özel yargıçlar aramızda olacaktır. Ve çok muhtemeldir ki, önümüzdeki günlerde Özel Siyasal Bilgiler Yüksek Okulunun açılmasına da izin verilecektir. Yine birkaç yıl sonra Türkiye'de özel kaymakamları, özel hariciyecileri aramızda görebiliriz), öğrencinin üniversite yönetimine katılması, işçi ve köylü çocuklarının da okuyabilmesi, bun-

lar için eğitimde fırsat eşitliği sağlanması yer alıyordu.

Okul içi istekler arasında ise, öğrenim yılları süresince yabancı dilde çalışma yapabilmek için, Dışişleri Bakanlığı kapılarını halk çocuklarına açmak için ve mezuniyetten sonra mesleğe giriş sınavlarında başarı göstermek için bir hazırlık sınıfı konması, dersten geçme usûlünün kabulü; ders programlarının gözden geçirilerek, geri bırakılmış ülkemiz sorunlarına uygun derslere yer verilmesi, öğrencinin aldığı nota itiraz hakkı tanınması; diplomaya mezuniyet derecesinin rakkam olarak yazılması; bir ve ikinci sınıfta imtihan hakkının dört yerine altıya çıkarılması vardı.

Üniversite reformunu gerekli kılan bozukluklar, aslında, bugünkü sosyal düzenin üniversite plânına yansımış gölgesidir. Ve bizim, üniversite reformuna ilişkin bütün isteklerimiz birer kanun konusudur. Bu değişiklikleri yapmak elbette bugünkü Iktidardan beklenemez. Çünkü iktidardaki sınıflar, bu kapkaç düzeninden çıkarı olan sınıflardır.

Okul içi isteklerimiz ise, biraz dikkatli bakıldığında görülecektir ki, asla kolay sınıf geçme amacını taşımamaktadır. İsteklerimizdeki değişiklikler, birtakım israfları önlemek amacıyla öne sürülmüştür. Getirdiğimiz değişiklikler bugün tüm çağdaş bilim merkezlerinde uygulanan değişikliklerdir.

Fakülte Genel Kurulumuz, garip bir tutumla, okul içi isteklerimizin çoğunluğunu reddetmiştir. Fakülte Genel Kurulunun bu konudaki kesin tavrı belli olduktan sonra elbette bizim de söyleyecek sözümüz olacaktır (Arka sıralardan alkışlar).

Boykotumuzun son amacı ise, biz gençleri en yakından ilgilendiren eğitim düzeni konusunda kendi kendimizi eğitmekti. Bu konuda da gerek boykotta, gerek boykottan sonra düzenlediğimiz programlarla bu amacı yerine getirmeye çalıştık. Bu çalışmalara, biz, hocalarımızın da katılmalarını istedik. Fakat gördük ki, ya işlerinin çokluğundan, ya da bu konuda söyleyecek sözleri olmadığından, birkaç hocamızın dışında, çalışmalara kimse katılmadı."

Türkiye'de bürokrasi konusunda ise şunları söyledi:

'Genel olarak bürokrasi, yani yönetici kadro, egemen sınıfların sömürü mekanizmasında beliren çıkarlarını sürdürmek için var olan devlet adlı kurumlar ağının bütün kesimlerinde görev alan tabakadır. Son tahlilde, egemen sınıfların işlerinin yürütücüsü, çıkarlarının ya da üretim ilişkilerinin sürdürücüsü olarak beliren sınıflar arasındaki çatışma keskinleştikçe, egemen ya da egemen olmayan sınıflarla kaynaşan bir kitledir. Bu çözümlemeden, bürokrasinin şu temel özellikleri ortaya çıkabilir: Egemen sınıflar adına yürütme ve yönetme görevini yerine getirmek; üretim araçları mülkiyetine ayrı bir bakış açısı olmaması yüzünden, bir sınıf olamamak...

Bugün artık, çağımız kapitalist toplumlarında, bir yandan özel mülkiyetin temerküzü, diğer yandan, gerek üretimin, gerekse üstyapının karmaşıklaşması sonucu, kapitalizmin ilk dönemlerindeki gi-

türkçesi bu!

mûcize bekleyenler

İçki için der ki halkımız: "Şişede durduğu gibi durmuyor meret!"

Durmaz! Ne zaman ki şişeden çıkıp birilerinin midesine girer, o zaman gösterir hünerini. Ama suç, içkide değil, onu içendedir.

Fikirler de böyledir. Cilt cilt kitapların içinde, raflarda kuzu kuzu yatarlar; fakat ne zaman ki sokakta yürümeğe, sofrada konuşulmaga, kongrelerde seslerini duyurmaga başlarlar, o zaman kıyamet kopar işte. Ve zaten, mevcut düzenin gardiyanları da en çok bundan yılarlar. Candarmayı, polisi, Nato'yu, Cento'yu, ikili anlaşmaları imdada çağırmaları boşuna değildir.

Dünyanın neresinde olursa olsun, isterse atom bombalı gardiyanlarla baskı altına alınsın, sömürü düzeninin karnında yepyeni bir dünya, bir düzen gelişmektedir. Bu, emekçi sınıfların dünyası, düzenidir. Bu düzenin gelişini durdurmanın imkânı yoktur. Amerika'nın kısırlık hapları da, çığlıksız kurtajları da önleyemez bunu. Çocuk zayıf doğarmış, güçlü doğarmış, orası ananın çapına bağlıdır. Gelişmiş kapitalist bir ülkenin sosyalist eylemi tombul - tombalaktır da, sözümona kapitalist bir ülkeninki cılız - cılavuzdur, hepsi bu! Herkes, kendi kilosunda güreşirse başarılı olabilir.

Gerikalmış, geribırakılmış, geribıraktırılmış ülkelerin aydınları biraz hayalci oluyorlar. Çok sıkıntı çektikleri, daha doğrusu, çok sıkıntı çeken gördükleri için sabırsızdırlar, herşeyin bir gecede olup - biteceği hayali içindedirler. Proletarya dedıklerinin, leb demeden leblebiyi anlıyacağını hayal ederler. Küskünlükleri, hırçınlıkları, durup durup patlamaları bundandır. Gövdeleri ortaçağlı sosyal düzende yaşarken, kafaları füze çağında yaşar, kapitalist ülkelerin düşünürlerinin kitaplarıyla şartlanmıştır. Çelişi buradadır. Geribırakılmış ülkenin aydını, herşeyden önce, bu çelişinin farkında değildir, bunu çözmeğe yanaşmaz. On yılda yazılmış bir kitabı on saatte okuyup bitirir ve sokağa o kafayla çıkar. Sokağın gerçeği onda hayal - kırıklığı, umutsuzluk, hırçınlık yaratır.

"Şişede durduğu gibi durmaz ki meret!"

Doğrudur, durmaz! Bilimsel hiçbir fikir, kitapta durduğu gibi durmaz sokakta. Ama, kimilerini fazla bağırtır, kimilerini de kara kara düşündürür; kimine mûcize beklettirir, kimini aklıbaşında eyleme iter. Sosyalizm tektir; âmenna! Ancak, onu kabullenen, onu benimseyen kişinin ve toplumun çapına, niteliklerine, özelliklerine göre gelişir sosyalist eylem. Bir ülkede komünist partinin varlığı, hattâ iktidardaki partinin komünist oluşu, uygulamanın komünist olduğunu göstermez. Türkiye'de, 1961 Anayasasının çerçevesi içinde kurulmuş bir sosyalist parti vardır ve bu parti, bu çerçevenin varlığını iyi bilen kişilerce yürütülmekte, yönetilmektedir. Gerisi lâf-ü güzaftır, ham - hayaldir. Mûcize kafasıyla sosyalist eylem tasarlıyanlar, düş içindedirler, insan ve ülke gerçeğinin dışındadırlar. Kişi vardır, sınıf bilincine kitapla varır; kişi varılır, yaşıyarak, deneyleriyle... Örneğin, benim tarihsel savaşımın adına bilim ne derse desin, ben, savaşımın bilincindeyim, içindeyim. Bu savaşa ben, "tercih"le katılmış değilim, ezilen emekçi sınıflara acıyarak katılmış değilim, bilim böyle dediği için de katılmış değilim.

TİP, sosyal ve tarihsel bir zorunluk olarak doğmuş, ülkemizin ve halkımızın niteliklerine uygun bir savaş vererek gelişmiş, bugünlere gelmiştir. Üst - yöneticiler kesiminde nasıl bir hava eserse essin, bu partinin sağcı çevrelerdeki etkisi ve adı neyse, emekçiler o adın, o etkinin ışığı altında katılmaktadırlar bu partiye. Göz, hasmını tanır! TİP'in adı sosyaliste çıkmıştır bir kez, katılanlar, "sosyalizm"i öğrenmeğe çalışarak katılmaktadırlar bu partiye, şunun bunun fetvasına bakarak değil! Türkiye emekçileri, yarınlarının hangi kapıda olduğunu artık anlamağa başlamışlardır. Bunun fetvayla, mûcizeyle ilgisi yoktur! Bir ülkedeki sol gelişmeyi tek bir faktöre bağlamak mümkün değildir. Türkiye'deki sol gelişme, daha çok, sağın saldırgan, faşizan tutumunun bir sonucudur, denilebilir. Dogmatik açıklamalar, kişiyi kısır yöntemlere ulaştırır. TİP'in geleceğini, sosyalizmin kaderini Olağanüstü Kongre'ye bağlamak, sadece saflık olur. Parti'de gerçek bir aşama sözkonusuysa, merak edilmesin, bu aşama, kendi yönetici kadrosunu getirir. Eyleme zarar veren, yapmacık tutum ve davranışlardır.

hüseyin korkmazgil

açık mektup

tam - siper kuzuları

Telefonla bulamadım sizleri, mektupla bulamadım; haberler yolladım, bulamadım; elimi boru yapıp ağzıma, ünledim, bulamadım; birinizi öbürünüzden, öbürünüzü birinizden sordum, bulamadım. Nerelerdesiniz yahu?

Hızlılar, sekterler, ödünsüzler, partiliden de partizan partisiz sosyalistler, militandan da militan sempatizan sosyalistler, Başkana toz kondurtmıyanlar, Partiye adam aldırtmıyanlar, onur kurullarına odun taşıyanlar, mangalda kül bırakmıyanlar, önde resim çektirenler, arkada çubuk tüttürenler, evrimciler, devrimciler, yorumcular, forumcular, danışmacılar, dayanışmacılar, disiplinciler... Nerelerdesiniz yahu? Ne güzel yazıp çiziyordunuz, ne güzel verip veriştiriyordunuz, ne güzel yerip yeriştiriyordunuz! Ne de sâdık, ne de vefâlı, ne de güzel, kuzu kuzu sosyalistlerdiniz Kongre'den önce! "Sizde evvel çok nevâlar, güftügûlar vâr idi". Ya niçün haaaamuuuşsunuz şimdi? Ya şimdi hangi kûşe-i uzlette, hangi tam - siperde vakt-i kerâhet üzresiniz? Ya kimlere bırakıp da gittiniz hızlıca eylemciliği, teoriyi, pratiği, dönemi, aşamayı, ahkâmı, fedakârlığı? Bre, dememiş midir ki Pabucu Büyük, "çay geçilirken at değiştirilmez" diye? Toptop Necmi'den de gevşek çıktınız bu transferlik işlerinde, bre! Hadi, hadi; gelin de şu pabuçlarınızı alın! Lisân-ı hâl ile demek isterseniz ki yâni, diyalektik bir zorunlulukla ve de beceriklilikle "çekildik izzet-ü ikbâl ile bâb-ı" Parti'den. Bes; Tarih bunu mefâhirle kaydedecektir orasına ve de burasına. Siz ki memâlik-i Âl-i Osman ve diyâr-ı Rûmun ulemây-ı kiramı... Sizde evvel çok nevâlar, güftügûlar vâr idi. Velâkin, geldi işte mevsim-i transfer, ve bizim hızlılarla dirijanlar gitti gider! Bitti burda taktik ve de strateji, başlasın orda taktik ve de strateji!

Ah benim, tam - siper kuzularım!

Şimdi kimbilir nerelerdesiniz ve ne garip bir hâlet-i rûhiye içinde beklemektesiniz sonucu! Ve siz hep, kazanandan yanasınızdır! Evelallah, koku alır burnunuzun ucu. Teorisyensinizdir amma, şeytana ters giydirirsiniz pratikte pabucu. Onun içindir ki tıkayıp kanallarını Partinin, kirlettiniz marpucu. Ve şimdi usul usul, kaldırıp yakalarınızı, aldınız voltanızı; çekildiniz "izzet-ü ikbâl ile bâb-ı" Parti'den.

Ah be! Nerelerdesiniz bre? Diyalekik domuzu yine mi icra etti hükmünü? Dünkü düşmanlarınızın kollarında mısınız bre? Ya nedir markası bu rûzigârgülünün? Ya nedir modeli bu oppoooortünizmin? Şimdi tam - siper yapmış sıcacık yuvalarınızda, ya 13 tutturuyorsunuzdur, ya da ganyandasınız. Zaten hep kurnazdınız, tilkilik akardı burunlarınızın ucundan ucundan. Onun içündür ki, sarıp sırtına olanca günahınızı diyalektik kuzusunun, "Evrim de evrim! Devrim de devrim!" diye basıyorsunuzdur kahkahanın kıçına. Öyledir, öyledir... Eyyâm olur, yel eser; zor gelince, gelir transfer. Ve onlar o kimselerdir ki, akşam sevdiklerine sabahleyin ağızdolusu sövmeyi devrimcilik sanırlar. Ve sabahleyin sövdüklerinin akşam kolunda gezmeyi ültra - sosyalistlik!.. Ve onlar o kimselerdir ki, hayatları fiskos, zifos ve kulis; hünerlesi ise sâdece zigzag, sadece viraj!

Ah benim tam - siper kuzularım! Bunun adı, sosyalist eylemdir, saklambaç oyunu değil! Bu eylemin hızını, bilim saptar! Küçücük yüreklerinizin serçe atışını sosyalist eylemin temposu mu sanırsınız? Hadi, hadi; gelin de alın şu pabuçlarınızı; çıkarın başlarınızı yuvalarınızdan da, güneşe konuşun! Sizde evvel çok nevâlar, güftügûlar vâr idi.

ÇEKİŞTİRDİĞİNİZ BİRİ

bi işletmelerin tüm işlerini yalnızca kapitalist işverenin yerine getirmesi olanağı ortadan kalkmıştır. Kapitalist işveren adına özel işletmelerde teknisyenler, egemen sınıflar adına da devlet mekanizmasında memurlar işleri yürütür duruma gelmişlerdir. Egemen sınıfların egemenliklerini sürdürebilmeleri için, ulusal düzeyde örgütlenmiş bir devlet mekanizmasının ve devlet çarklarının egemen sınıfların çıkarlarıyla eş doğrultuda işlemesi gerekir. Bunu sağlayacak bir bürokrasinin gerekliliği açıkça ortadadır. Bundan, bürokrasinin egemen sınıflarla olan işbirlikçi niteliği ortaya çıkmaktadır.

Genel plândaki bu çözümlemelerden sonra, bürokrasinin Türkiye'deki durumunu kısaca görelim:

Bürokrasinin işbirlikçi özü, Anadolu'daki ilk toplumlarda bürokrasi için kapıkulu deyiminin kullanılmasında yansımıştır. Saray adına vergi toplayıcısı olarak beliren bu bürokrasi öncüleri, ilk başlarda, bağımsız siyasi karar verme yetkisine sahipmiş gibi görünürler. Oysa 16. yüzyılda başlayan ve 19. yüzyılın başlarında hızlanan bir sürecin, yani siyasi ve iktisadi iktidarın kaynaşarak kapitalist Avrupa'nın dümensuyuna girmesi sonucu, bütün bütün siyasi iktidarın yürütücüsü durumuna gelmişlerdir. Kısacası, 19. yüzyılın başlarında tam anlamı ile bir işbirlikçi bürokrat olgusunun doğduğunu görüyoruz.

Bütün yabancı uyruklulara can ve mal güvenliği, tüm yurttaşlara yasalar önünde eşitlik getirme adı altında, İngiliz büyükelçisi Canning tarafından kaleme alınan bir Gülhane Hattı Hümayunu, İngiliz hayranı Mustafa Reşit Paşa tarafından, iktisadi iktidarın sahibi Galata bankerlerine hediye edilmiştir. Daha sonra Ali ve Fuat Paşalar, Alman emperyalizminin işbirlikçisi İttihat ve Terakkiciler ve nihayet bu gayrımilli işbirlikçi bürokrasi geleneğinin sürdürücüsü bugünkü Amerikancı bürokratlar, yukarda kısaca gördüğümüz gelişimin doğal uzantılarıdır (Ön sıralardan homurtular).

Buna karşılık, siyasal iktidar özlemi duyan Namık Kemal ve Şinasi gibi, işbirlikçi bürokratların oluşumuna karşı çıkan ve bunu Ali ve Fuat Paşalara karşı düşmanlıkları ile de belirten genç Osmanlılar, bütün toplumu bürokrasinin koruyucu kanatları altında toplamak ve topluma vasilik etmek hayalinin bir öncüsü olarak ortaya çıktılar. Yönetici askeri elit görüşünü savunan Ahmet Rıza ve nihayet bugün küçük burjuva egemenliğini amaçlıyarak toplumsal gerçeklere yan düşen Cumhuriyet Halk Partisi ile beliren görüş, bu tür bürokrasi geleneği sonucudur (Önden homurtular, arka sıralardan sürekli alkışlar).

Bürokrasideki bu ikileşme, yani işbirlikçi bürokrasiye karşılık siyasal iktidar özlemlisi bürokrasinin doğuşu, bütün ayrılıklarına rağmen, ortak bir yan taşır. Bu ortak yan, halka uzaklıklarıdır. Onu sömürmeleri, ya da horlamalarıdır. Emekçi halkımızın, 'Allah kimseyi hakimin, hekimin, hükümetin eline düşürmesin' sözünde beliren memur düşmanlığı, devlet dairelerinde ve hastahane kapılarında horlanan emekçi kitlelere bürokrasinin bakışına aynı şekilde karşı çıkış belirti-

leri taşıdığını gösterir. Memur, egemen sınıfın eli-koludur. Egemen sınıf, ne yapacaksa, memur adı verilen aracı ile yapar. Memur da emeği ile bir değer yaratır; ancak, memurun yarattığı değer, egemen sınıfı emekçi sınıflara karşı güçlü ve sürekli tutmaktan ibarettir. Ezilen sınıflar, egemen sınıfı karşısında görmez; karşısında memuru görür ve kendisine yapılan baskı ve sömürüden dolayı memuru suçlar, ona hınçlanır. İşte, gayrımili olmayan namuslu bürokratlar, kendilerini halka karşı bir maşa gibi kullanmaya kalkan Amerika'ya ve onun işbirlikçilerine karşı çıkmak zorundadırlar. Kanunları uygulayıcı durumda olan memurlar, her türlü yolsuzluğa, kanunsuzluğa karşı çıkmalıdırlar; Anayasamızı eksiksiz uygulaması için iktidarı zorlamalıdırlar."

Koçaşoğlu, dünkü ve bugünkü Mülkiyeliler konusunda da şöyle dedi:

"Bir de, bugün, devlet kademelerinde sosyalist aydınlar görev almakta ve sayıları gittikçe artmaktadır. Sosyalist aydınların sayıca artması, geleceğin mutlu Türkiyesi için ihtiyaç duyulan geniş kadroların ilk öncülerinin oluşmasına sebep olmaktadır. Bu sosyalist aydınların sayıca artması, elbette ki, tek başına, Bürokrasi - Emekçi çelişkisini çözmeye yetmiyecektir. Çünkü bunlar, her şeyden önce, bürokrattırlar; burjuva adına, yasaların uygulayıcısıdırlar. Bu aydınlar, gittikleri yerlerde, bir yandan burjuvazi için çalışırken, bir yandan da emekçilerin bilinçlenmesine katkıda bulunmaktadırlar. Bu çelişkinin tam anlamı ile çözülebilmesi ise, emekçi kitlelerin, devlet mekanizmasında, güçleri oranında temsili ve sosyalist aydınların emekçi kitlelerle yarının mutlu ve tam bağımsız Türkiyesini kurma çizgisinde birleşmeleri ile mümkündür. Bütün bu gelişmelerin ışığında Mülkiyenin yeri nedir? Bugün nasıldır, yarın ne olacaktır?

Okulumuzun görevi, genel olarak, yönetici yetiştirmektir. Ve Mülkiye mezunu bürokratlar da, diğer bürokratlar gibi, egemen sınıfın çıkarlarını, diğer sınıflara karşı güçlü olarak sürdürmekten başka bir şey yapmamaktadırlar. Her Mülkiye mezunu memur, genellikle yüksek seviyede olan memuriyetini yasalar statüsüne göre sürdürmektedir. Dün Mülkiyemizin fonksiyonu buydu, bugün yine budur. Fakat bugün, Mülkiyede, idareci olmak için okuyan genç, ders içinde öğrendiğiyle yetinmemektedir. Okul içinde düzenlenen konferans, açık oturum, seminer, tartışma toplantıları gibi yöntemlerle, ders dışı kitap okumalarla çağın gidişine ayak uydurmaya çalışmaktadır. Niçin öğrenci, ders içinde öğrendikleriyle yetinmemektedir? Çünkü, Fakültemizde okutulanlar çağın gerçeklerine, geri bırakılmış ülkemizin ihtiyaçlarına cevap vermemektedir. Öğrenci, kendini yarının halktan yana devrimci kadrolarına hazırlayabilmek için Fakülte ve ders dışında kendi kendini eğitme yollarına başvurmaktadır.

Mülkiyemizden mezun olan her fert, bürokrat olarak hayata atılmakta, egemen sınıflar yararına dönen devlet çarkına girmektedir. Mezun olan Mülkiyelileri, Mülkiyeliler Birliği'nin temsil etmesi gerekir. Mülkiyeliler Birliği'nin okulumuzdan mezun olanların her türlü görüşlerini yansıtması, aydınlarla emekçi kitleler arasındaki uçurumu çözümleyici yollar araması, emekçilerin ne yolda bilinçlendirileceklerini araştırması ve de geleceğin bürokrat kadrolarının iyi yetişmesi konusunda araştırma yapması gerekir. Mülkiyeliler Birliği'nin bu saydıklarımızı yapması boynunun borcudur. Çünkü her Mülkiyeli, binlerce emekçi çocuğunun okuyamaması pahasına okumuştur. Ve geri bırakılmış bir ülke olan Türkiye'nin nâdir yetişen aydınları olan Mülkiyelilerin vicdanlarında duymaları gereken sorumluluk, bugün, halkın, içinde bulunduğu durumdan kurtulması için ellerinden geleni yapmalarıdır.

Eski mezunlarımızdan bazı serzenişler geliyor; 'Mülkiye nereye gidiyor?' diyorlar. 'Duvarları kırmızıya boyuyorlar' diyorlar. 'Bizim zamanımızda böyle değildi' diyorlar. Mülkiye gerçekten bir yere gidiyor. Gerçekten doğru! Mülkiye eskiden böyle değilmiş (önden homurtular)

Zannederim, bunun nedenlerini şimdiye kadar çok açık olarak ortaya koydum. Biz, dünün ve bugünün değil, yarının Türkiyesini ve Mülkiyesini temsil ediyoruz. Devrimciliği, devrimi temsil ediyoruz. Ve de asıl istediğimiz, hiç kimsenin birbirini sömürmediği, horlamadığı, gerçekten demokratik, tam bağımsız, mutlu Türkiye'dir. Asıl istediğimiz, çok geride kaldığımız çağımızın genel gidişine aykırı düşmemek, bu gidişe ayak uydurmaktır. Biz devrimci Mülkiyeliler, ne pahasına olursa olsun, bu mücadelede, her zaman olduğu gibi, en ön saflarda yer alacağız.

Yaşasın Türkiye, Yaşasın devrimci Mülkiyeliler! (Arka sıralardan sürekli alkışlar).

ne oluyor?

AP Büyük Kongresinde 27 Mayıs'a "1960 Zelzelesi" denildi. Kongre, alkışlar arasında, "Eski DP'liler"e siyasi haklarının verilmesine, "DP'lilerin yaralarının sarılması"na karar aldı. İktidara, Anayasayı değiştirme görevi verildi. Süleyman Demirel, yine Genel Başkan seçildi. Yeni Genel Yönetim Kurulu'nu "Yeminliler", yani Yüksel Menderes (1381 oyla birinci), Talât Asal, Topaloğlu, Ismet Sezgin, Ihsan Ataöv, Nuri Bayar, Turan Kapanlı, Fethi Tevetoğlu vb. kazandı. Bilgiç listesinden de Bilgiç, Sükan, Mehmet Turgut, Bilgehan vb.

ne mi oluyor!

AP Kongresinde Anayasanın değiştirilmesi kararı alınması üzerine Tabii Senatörler, Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'la görüştüler. Ardından, 64 AP'linin oyu ile, -MDO örgütünü kurmakla suçlananbeş Tabii Senatörün -Mucip Ataklı, Sezai Okan, Suphi Karaman, Şükran Ozkaya ve Ekrem Acuner- dokunulmazlığı kaldırıldı. Tabii Senatörler, Anayasa Mahkemesi'ne başvurdular.

olan birşey yok!

İstanbul ve Trakya'daki yüksek rütbeli subaylar, öğrenci hareketleri ve grevler konusunda, Cemal Tural'ın başkanlığında, Harbiye'de toplantı yaptılar.

ve boykot

İstanbul Üniversitesi Hukuk ve İktisat Fakülteleriyle Gazetecilik ve İşletme Enstitülerinin binlerce öğrencisi, "Özel Hukuk Okulu"nun açılmasını protesto amacıyla "ihtar boykotu" yaptılar. Protesto yürüyüşü, Ankara Hukuk Fakültesi'nce desteklendi. Dekan Prof. Dr. Uğur Alacakaptan'ın da katıldığı yürüyüşte öğrenciler, "Özel adalet - bu ne rezalet!", "Adalette vicdan mı - yoksa cüzdan mı?" diye bağırdılar.

ve grev

Uzun zamandır devam etmekte olan Magirus Grevi'nde, bir ustabaşının, grev gözcülerinden birini tabanca ile yaralaması büyük olaylara yol-açtı; grevciler, fabrikanın servis arabasını tahrip ettiler, fabrikaya kimseyi sokmadılar.

tüm

Milliyet gazetesinden tüm ayrılan arkadaşımız Mustafa Ekmekçi, çoktanberi tüm kendisi tasarladığı TÜM adlı gazeteyi 11 Aralık'ta, tüm yazı ve tüm resim olarak çıkardı. İlk sayısını Çetin Altan, Behice Boran, Sadun Aren gibi, tüm muhaliflerin yazılarına ayıran TÜM'e uzun ömürler, Ekmekçi'ye tüm başarılar dileriz.

"çatır - patır" olayı

İzmir'deki Hisar Camii ile Amerikan Haberler Merkezi'ne "çatır - patır" attıkları iddia edilen sanıklardan Şükrü Kurt, İbrahim Uçal ve İsmet Kurtuluş tahliye edilmişler; sanıklardan Osman Başdemir ise, "karakolda, tenasül uzvuma ve ayak parmaklarıma elektrik cereyanı verildi" demiştir.

sağmal

CHP Genel Sekreter yardımcılarından Prof. Dr. Besim Üstünel, 1969 Bütçesi münasebetiyle, "Demirel, devleti sağdırıyor" derken, Şefik İnan da, "Bu Bütçe, oy avlamak içindir" demiştir. Bütçe açığı, 4 milyarın üstündedir.

şöyle buyurun!

Paris'te başlaması beklenen dörtlü barış görüşmelerinde kullanılacak masanın biçimi bir türlü saptanamamakta, ABD ile kukla Saygon'a masa beğendirilememektedir. Vietnam Demokratik Halk Cumhuriyeti ile Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi temsilcilerinin uzlaşma önerileri de konuya bir çözüm getirememiştir. Her öneri, emperyalist ve saldırgan ABD ile, onun Saygon'daki kuklalarının engellemesiyle karşılaşmaktadır.

kapak

ortam ve eylem

BİR FIRÇA DARBESİYLE

Amerika'da seçimler sonuçlanmış, Johnson'un yerini Nixon almıştır. Nixon'u başkanlığa getiren güç, bir ayağı Amerikan kapitalistlerinde, bir ayağı Yunanlı "megalo - idea"-cılarda olan güçtür. Ankara caddelerine adı verilen başkan Kennedy'nin dul karısı, Yunanlı armatör Onasis'le evlenmek suretiyle, Amerika'nın Ortadoğu politikasının amacını ve niyetini somut olarak ortaya koymuştur. "Kıbrıs Türktür, Türk kalacaktır" cakası iflâs etmiştir. Türk halkını yıllardır Kıbrıs gevezeliğiyle oyalayanlar, bunun hesabını vermek zorundadırlar.

Sovyet Rusya'nın Çekoslovakya'ya müdahalesi, kaderini emperyalist Amerika'ya bağlamış olan geribırakılmış ülke politikacısının, biçimsel de olsa, NATO'ya biraz daha sokulmasına yardım etmiştir. Amerika, NATO'yu meşrû ve zorunlu göstermenin gerekçesini bulmanın keyfi içindedir.

Vietnam'da savaş, Johnson'un niyetini açığa verecek biçimde, daha da hızlanmıştır. Emperyalizmin karakteri gereğidir bu.

AP İktidarı, NATO, CENTO, İkili Anlaşmalar konusunda en küçük bir değişikliğe yanaşmamaktadır. Hattâ, Nixon'un başkanlığa getirilişinden sonra, Amerika ile olan sıkı - fıkılığını biraz daha artırmış, Amerika'nın Vietnam'-daki pasifikasyon -yani, Vietnam kurtuluş savaşçılarını etkisiz hale getirme, yoketme- uzmanı Komer'in büyükelçi olarak Ankara'ya atanmasını alkışla karşılamış, buna direnen üniversite gençlerini polis coplarıyla sindirme yoluna gitmiştir. Türk aydınlarının bu konudaki uyarmaları, en küçük bir çizik bile meydana getirmemektedir İktidar ve çevresinde. Bazı sağcı yazarları bile çileden çıkaran bu tutumun Türkiye'de bazı olayların çıkmasına zemin hazırladığı söylenebilir.

Halk Oyuncuları'nın İstanbul'da oynadığı "Devri Süleyman" oyunu kezzap şişeleriyle, molotof kokteylleriyle, demirlerle, sopalarla, taşlarla saldırıya uğramış, saldırganlar, "hazır" minibüslere atlayıp kaçmışlar; olay, İktidar çevrelerinde en küçük bir yankı uyandırmamıştır. Fakat bir Hisar Camii olayı, İktidarın bütün sorumlularının seferber olmasına, sanıkların o anda yakalanıp karakollara tıkılmalarına, geniş emniyet tedbirleri altında duruşmaya çıkarılmalarına yetmiştir.

Memur nakilleri, Danıştaylık dâvalar alabildiğine artmıştır. Çeşitli kurumlardaki memurlar, dama taşı gibi oradan oraya, sessiz soluksuz sürülmektedirler. Öğretmen kıyımı diye adlandırılan olay, aslında, bir "memur kıyımı"-dır; fakat basında ve kamuoyunda yankı bulmamaktadır. Tabanca satınalanların sayısının birdenbire arttığı ve gerekçe olarak da hep "sürü sahibi", "toprak sahibi" olunduğunun ileri sürüldüğü söylenmektedir. Türkiye'de bu kadar sürü ve bu kadar toprak sahibinin bulunuşu elbette ki sevindiricidir; ancak, bu kişilerin niçin tabanca almak ihtiyacı duydukları düşündürücüdür.

AP kongresinin nasıl sonuçlandığı ortadadır. Celâl Bayar'ın "Bizim Ev"i semeresini vermiş, Kongre, "Yassıadalılar"ın siyasi affına karar almıştır. Adnan Menderes'in oğlu, Kongre'de büyük çapta alkışlanmıştır. Kıratın dizgini, "Yeminliler"in eline geçmiştir. AP İktidarı, Anayasayı değiştirme hazırlığı içindedir. Bakanlıkların koridorlarında takunya sesleri duyulduğu, basına geçmiştir. Bakanlıklara bağlı kuruluşlarda yıllardanberi bir tekke havası estirilmektedir. Dinî gericilik alabildiğine azıtmıştır. Boğaz Köprüsü konusu, yüzkızartıcı bir hava içinde gelişmektedir. Bu konudaki uyarmalar, AP İktidarınca ciddiye alınmamaktadır. AP Genel Başkanı, Anayasa Mahkemesi ve Danıştay gibi demokratik kurumları suçlayan bir ağızla konuşmayı âdeta görev saymaktadır. Yakınılan bürokrasi bile AP İktidarına hafif gelmektedir. Kitap toplatma ve aydın tutuklama kararları yoğunluk kazanmıştır.

İki Amerikan savaş gemisi, Birinci Dünya Savaşı günlerinde olduğu gibi, büyük bir pervasızlıkla Boğazlardan geçmiş, Karadeniz'e açılmıştır. Atom silahlarıyla donatılmış olan bu savaş gemileri, Sovyetler'in Türkiye sorumlularına nota vermesine yol-açmıştır.

Öğrenci boykotları ve grevler hızla gelişmektedir. Altyapıdaki deprem, kendini, üniversite ve işçi kesiminde ortaya koymuştur.

Birtakım özel okulların yanısıra, şimdi de, Özel Hukuk Okulu gibi gülünç girişimlerden sözedilmektedir. Bu, değişmesi gereken mevcut düzeni bile kahkahalarla güldürecek bir davranıştır.

Fiyatlar durmadan yükselmekte, geçim zorluğu içindeki emekçi halk, görünmez bir düşmanla boğuşur gibi yaşamağa, ayakta durmağa çalışmaktadır. Zabıta olayları diye nitelendirilen, kökü temelde bir takım olaylar artmıştır. Yabancı gezginlere eşkiyaların yol gösterdiğini yabancı gazeteler yazmaktadırlar. Fuhuş, ayağa dolaşmaktadır. Faizciliğin adı, çoktanberi, "örgütlenmiş kredi müessesesi"dir. Kentlerin her yanı inşaat furyasıyla, köstebek yuvası haline gelmiştir. Başkent caddelerinde tek göze batan şey, "toplum polisi" adı altındaki iktidar bekçisidir. Bir yabancı devlet adamının gelmesi, Başkentte geniş ve gösterişli polis manevrasına yol-açmaktadır. İktidar çevrelerinden güç aldığı belli olan birtakım zorbalıklar, kaba kuvvet denemeleri, kendi halindeki vatandaşı bile tedirgin edecek düzeye ulaşmıştır. Amerikalılara ait yerler, sürekli olarak, polislere bekletilmektedir.

Halk ozanı da Devlet Radyosundan,

Seyyid Nesimî'nin âhı,
Gidenler dönmüyor dahi.
Medet ey hûbların şâhı,
Ayrı koyma dîdarından!

diye sızlanmaktadır.

"BU AHVAL VE ŞERAİT İÇİNDE.."

İşte, "bu ahval ve şerait içinde", Türkiye sosyalistlerine düşen görev, burjuva partilerinde sık sık görülen çeşitten anlaşmazlıklar yaratarak güç ve zaman yitirmek değil, Türkiye gerçeklerine uygun sloganlarla safları sıkılaştırmağa çalışmaktır. Burjuva partileriyle TİP arasındaki çelişi TİP'in içine aktarılmağa çalışıldığı takdirde, yaratılan kısır döngüden sadece kapkaççı ortam yararlanacaktır. Partiyi olağanüstü kongreye zorlayan nedenin teorik anlaşmazlık olduğunu söylemeğe imkân yoktur. Büyük Kongre'nin hemen ardından olağanüstü kongre için imza toplamağa çıkanların, istedikleri sonucu alamıyacaklarını bilmemelerine imkân var mıdır? O halde neden girişmişlerdir bu işe?

Şu anda, 28 Aralıkta Olağanüstü Kongre için karar alınmış bulunuyor. Ancak, üzülerek söylemek gerekir ki, anlaşmazlığı hiç de istenmeyen bir noktaya getirenler, yine şu anda, Kongreye delege hazırlama çabası içinde, Örgütü dolaşmaktadırlar. Oysa bu gayretin şimdi değil, vaktiyle gösterilmesi gerekirdi. Parti'nin en çok muhtaç olduğu şey, belki, sadece buydu. Sosyalist eylem, bir konuda haklılığın veya haksızlığın ispatı biçimine dönüştürüldü mü, Parti'nin yönetiminden sorumlular bu çizgiye kaydılar mı, o parti, "dön baba, dönelim" tekkesi olur. Bunun da emekçi halkımızla bir ilgisi yoktur. Emekçi halk yine, burjuva partilerinin oy deposu olmakta devam edecektir.

Ön-plândaki muhalifler -Aren, Boran-, anlaşmazlığın "Hürriyetçi Sosyalizm" sözünden çıktığını, yazarak veya konuşarak, anlatmağa çalışıyorlar. Buradan giderek, Genel Başkan'ın sosyalizmden ayrıldığını ileri sürüyorlar. Fakat gerek anlatılan olaylar, gerekse haklı çıkmak için harcanan çaba, anlaşmazlığın asıl nedeninin bu olmadığını gösteriyor.

TİP, sosyalist bir partidir ve sosyalizmi kurma yolunda savaşmaktadır. Savaşın niteliğini, ülkenin objektif koşulları saptamaktadır. Türkiye sosyalizme, bu objektif koşullardan geçe geçe varacaktır. Yarın için, bugünden şöyle veya böyle bir yargıya varmak, dâvaya birşey katmaz. Savaşı hangi silâhla kabullendiğimizi unutmamamız gerekir. Karşılaştırmalı düşünmek için, koşulların ve durumların eşit olması zorunludur. Zaman faktörünü ise hiç ihmal etmeğe gelmez.

Yukarda çizmeğe çalıştığımız ortamda gelişmeğe çalışan bir sosyalist parti elbette ki birtakım kusurlarla yaralı olacaktır. Böylesi kapitalizme böylesi sosyalist eylem! Komprador kapitalist, kapkaççı tüccar, tefeci, üçkâatçı, işbirlikçi diye yerden yere vurulanlar karşısında nasıl bir sosyalist savaş verilsin isteniyor? Efendim, feodal kalıntılar... Efendim, emperyalizm... Efendim işbirlikçi -bürokrat-ağa... Evet, öyledir! Sulu abdest, çay kıyısında olur. Matbaa işçisinin, saat 15 demeden, iftar açacağım diye işini bıraktığı; devlet memurunun, abdest tazeliyeceğim diye vatandaşı ektiği bir ülkede ve zamanda, hele de baştan kabul edilen çerçeve içinde, başkaca bir sosyalist savaş biçimi düşünülebilir mi? Bu dağın tepesine at sırtında çıkılacaksa, başka bir olanak yoksa, öyle yapılır. Dişli-tren veya teleferikle çıkmak isteyenler, olanaklarını yoklasınlar. Hiç kimse, kolayı varken, zoruna gitmez.

Milli Demokratik Devrim için Güçbirliği sloganına sarılanları da görüyoruz! Nedir yaptıkları? Şu, şu, şu yapılmalıdır, diyorlar. Yapıyorlar mı, yapabiliyorlar mı? Anti-emperyalizm... Onu TİP, taa baştan kabul etmiş; gerçekçi bir tutumla, yolunu-yöntemini de çizmiştir. Peki? Güçbirliği... Hadi canım sen de! Güçbirliği türküsünü çağıranlar, herkesten önce, sosyalistlerle yapsınlar o güçbirliğini. Sosyalistin sosyalistle anlaşamadığı yerde, sosyalizme karşı olanlar, sosyalistlerle birleşecekler!.. Sadece gülünür buna! Burası Türkiye'dir, verdiğimiz savaş da sosyalizmi gerçekleştirme savaşıdır; bilmem, anlatabiliyor muyuz? Kırmızı kıravattan komünistlik çıkaran sivriakılı işgüzarların ülkesidir burası! Hela kapılarına orak-çekiç resmi çizip, öğrenci avlayan ajanların ülkesidir burası! Hayalci olmıyalım! Var mı başka ülkelerde böyle şeyler?

Evet, TİP, sosyalist bir partidir. Zaman ilerlemektedir. Tüzük ve programda yetersizlikler başgösterebilir. Fakat bunu düzeltmenin yolu, durup dururken gürültü çıkarmak, zoraki muhalefetle dikkatleri başka yöne çekmek, enerjiyi başka kanala akıtmak değildir. Ne olacak? Olağanüstü Kongre, haklı çıkmak için her yolu mubah sayanların aşırı gayretleriyle zihinleri bulanmış, etki altına alınmış delegelerle toplanacak ve diyelim ki, başta Mehmet Ali Aybar olmak üzere, yönetici kadro değiştirilecek... Sonra? Onların yerini alacak olanlar Merih'ten mi geldiler? Şimdiye kadar bu partinin içinde, görev başında değiller miydi, sorumluluk taşımıyorlar mıydı? Bugün yapmak istediklerini niçin yapmadılar bugüne kadar? Bir örgütü lâfla canlı tutmanın, değişik göstermenin imkânı yoktur. Bugüne kadar yapılan işlerden sorumlu olanlar, birdenbire bir jestle haklı duruma geçemezler. Söyledik, yine söylüyoruz: Herkes, kendi çapı kadar sosyalisttir. Ödünç alınan sosyalistlikle sosyalist eylem olmaz.

Sağcı taktisyenlerin ağzına bakılarak kişilerin sosyalistlik derecesi saptanmıya çalışıldı mı, olan, emekçi halka olur.

Sosyalist bir partide yöneticilere düşen görev, yurdun dört bir yanından gelmiş delegelerin ortaya koydukları sorunları birarada düşünerek sosyalist bir senteze varmak; gerekiyorsa, tüzük ve programda değişiklik yapmak, tıkanıklığı gidermeğe çalışmaktır. Dün, şuinun bunun suçlamasıyla onur kurullarını çalıştıranlar, bugün, kendileri, suçlayan durumuna düşmemelidirler. İşte kitap, işte uygulama, işte ülke ve işte ülkenin insanları... Burjuva partilerinin düştüğü açmaza düşülmemelidir. "İslâmın şartı kaç?" der gibi, yöneticilerin birbirlerini teori sınavına çekmeleri, lâklâkiyatla vakit öldürmek olur. Emekçi halkın istediği bu değil ki! Gericilerin, egemen sınıfların emri ve arzusuyla Anayasa sosyalizme kapalı olsa bile, halkımız sosyalizme açıktır. Hareket noktamız bu olmalıdır! Mevcut düzenin savunucuları, TİP'in nasıl bir parti olduğunu çok, ama çok iyi biliyorlar ve tedbirlerini de ona göre alıyorlar, hiç merak edilmesin!

Olağanüstü Kongre'nin yapıcı, onarıcı, güçlendirici olması bütün emekçilerin dileğidir. Örgütün sahibinin ayak sesleri duyulmağa başlamıştır. Sosyalistlerin, egemen sınıflardaki tedirginliği azaltmağa çalışmamaları gerekir.

lâle devri

«iki gemi yanyana..»

Biz, Amerikan Altıncı Filosuna gohom çekelim derken, bir de baktık, iki azılı Amerikan savaş gemisi, süzüle süzüle geçip giderler Boğazlardan Karadeniz'e doğru.

Sovyetler, tabii, bastılar notayı. Bizimkilerse "Jesttir jest!" dediler.

Jesttir jest! Jesttir jest!
Üs değil, tesistir tesis!
Emperyalist değil, dosttur dost!
Borç değil, harçtır harç!
Kadının dediği gibi, "dur bakalım n'olacak.."

Hani, vaktiyle de böyle olmuştu, Birinci Dünya Savaşında, iki Alman kruvazörü -Göben ve Breslausalına salına geçip gitmişlerdi de Boğazlardan, sonra birini biz tutukiayıp "Yavuz"lamıştık da, yıllarca "Yavuzumuz, Yavuzumuz" diye yüzünü gözünü okşamıştık da, suratına bakıp bakıp, "Heygidi İstanbul, gene Bayburtlaşırsen!" diye coşmuş coşmuştuk da, deniz gücümüzle şişinmiş şişinmiştik de...

AP İktidarına sormak gerekir:

"İki gemi yanyana, kullanabilir misin?
Sen bu işin sonuna dayanabilir misin?"

sömürmenin yolları

muzaffer hacıhasanoğlu

Quia ego nominor leo
(Çünkü benim adım aslandır)

Bugün memleketimizde bir sömürü düzeni hüküm sürmektedir. Herkes başkasının sırtından kolayca geçinmenin yollarını arayıp bulmakta, bunun da adına "demokratik düzende kişisel girişim" denilmektedir. Bu düzen daha çok açıkgözlerin, başka bir deyimle, yasa dışına çıkabilenlerin işine yaramaktadır. Devlet eliyle kapitalistler, holdingler yaratmakta; beri yanda, büyük kitle günden güne sıkıntıya sokulmaktadır. "Gücü gücü yetene.." sözüyle özetlenebilen bu sistem, toplumumuzda bir türlü kabul etmedikleri sınıflararası farkı artırmaktadır. Köpeğine lohusa yatağı düzenleyenler yanında, doğacak çocuğunu saracak bez bulamayanlar var memleketimizde. Onlar, köpek butiklerinden köpeklerine giysiler alıyorlar; ötekilerin çocukları yalınayak geziyor. Bu düzen şüphesiz böyle sürüp gitmeyecektir.

İktidarın başı diyor ki, "Türkiye'de yirmialtı milyon özel sektör vardır". Özel sektörden biri de kredi dağıtımından söz açtı mı, "Ağaç gölgesinde yatana kredi verilmez" diye yanıtta bulunuyor.

Önce gerçek şudur: Özel sektör eğer emeğin gerçek hakkını verse, zenginleşmesine olanak yoktur. Özel sektörü zenginleştiren, emek hırsızlığıdır. "İşçinin bakımı için gerekli olan emek zamanı, toplam emek zamanından çok aşağı olmasaydı, kapitalist üretim hangi mûcize ile yaşamakta devam edebilir ve hele nasıl gelişebilirdi? Açıktır ki, başka türlü olsaydı proleterlerin emeği üretken olmıyacaktı ve olsa olsa kendi yaşamalarını sağlamış olacaktı (1)." İşçi, kendi yaşamasını sağlayan bir çalışma yapmakta, ondan fazla çalışması (artı emeği) ile patronu zengin etmektedir. Bu, açıktan, emek hırsızlığıdır. Boğazı tokluğuna çobanlık yapan, tarla çapalayan tarım işçisinden kalifiye endüstri işçisine kadar hepsinde durum aynıdır.

Bugün kapitalistler, işçilerinin durumunu gözönüne aldıklarını, düzelttiklerini ileri sürebilirler; "âdil iş günü" ve "âdil ücret"ten söz edebilirler. Oysa bu, aldatmacadan başka birşey değildir. Gereken köklü düzen değişikliği olmalıdır: "Kendilerinin iş-gücünün değerine hiç değilse eşit, mümkünse ondan üstün ücretler elde etmek için mücadele etmelidirler; bunu yaparken de iyice bilmelidirler ki, ücretleri bazan yüksek gibi görünebilirse de, kapitalist rejim devam edeceği sürece aldıkları ücretler asla âdil olmıyacaktır; çünkü artı-değer yaratan bedava bir ek emek, var olmakta devam edecektir (1)."

Denecek ki, "kapitalistlerin araçları ve parası olmasa, işçi ne yapabilir?" "Artı - değeri sadece iş-gücü yaratabilir, ama çalışma nesneleri ve araçları olmadan, sadece kapitalistlerin mülküdürler. Bu iş-gücünün işleyemiyeceği bellidir (1)."

Kapitalist, daima daha büyük kâr peşinde olduğundan, artı - değeri en üst düzeye çıkartmaya çalışacak, bunun için de her yola başvuracaktır. William Pitt, "Ücretler çok yüksekse çocukları işe alınız" demiş (1). Artı - değeri kolayca artırmanın yollarından biri, ek bir ödül vermeden iş gününü uzatmaktır. Kapitalistler, iş gününü istedikleri kadar uzatabilirler mi? "Kapitalist üretim tarihinde, iş-gücünün düzenlenmesi meselesi, iş-gücünün sınırlarını tayin etmek için yapılan yüzyıllık bir mücadele, kapitalistle, yani kapitalist sınıfla, emekçi, yani işçi sınıfı arasında bir mücadele olarak görünür (1)."

"Oduncular dağda keser odunu - Kesen bilmez yakan bilir tadını" diye seslenen bir türkümüz vardır. Emekçi, çağlar boyunca başkalarının rahatı, yararı için, emeğini boğazı tokluğuna satmıştır: "İran halılarının mutlu sahipleri, İran'daki dokuma atölyelerinde 6 yaşında çocukların günün doğuşundan başlıyarak çalıştıklarını akıllarına getirmezler. Bu çocukların 14 yaşlarındayken göz hastalıklarına yakalandıklarını ve 20 yaşlarında çoğunun, yıllarca yün tozu yutmaktan verem olup öldüklerini bilmezler (1)."

İşçiler, kapitalistlerle savaşlar sonucu belki iş günü ve ücretlerde düzeltmeler yaptırabilmişlerdir. "Fakat Avrupa ülkelerinde kan ve gözyaşı pahasına koparılmış olan düzelme ve iyileşmelerin dokunulmaz ve mutlak olduğunu sanmak, daha da ağır bir yanlışlık olur. Faşizm örneği, tersine, kapitalist rejim sürüp gittikçe, emekçilerin, kazanılmış olumlu sonuçlar üzerine yatıp yan gelmemeleri gerektiğini ispat eder (1)."

"UCUZ EKMEK"

Tekniğin ilerlemesiyle kapitalistler nisbî artı - değer elde etme yolunu bulmuşlardır. Birçok emekçinin yapacağı işi daha kısa sürelerde daha az emekçiyle yaptırabilmekte ve kârlarını artırmaktadırlar. Teknikteki ilerleme, tüketim maddelerinin değerinin düşmesine, buna bağlı olarak iş-gücü değerinin azalmasına neden teşkil eder. "İşçiye gelince o, bu durumdan iki katlı sıkıntı çeker: Once artı-değer oranının büyümesiyle onun sömürülme derecesi büyür, sonra ve bilhassa, tüketim nesnelerinin düşmesi, onun bunlardan daha fazla elde etmesini mümkün kılmak nerede, nihai olarak onun ücretinin azalması şeklinde ifadesini bulur (1)."

Kapitalistler "Ucuz Ekmek" politikasıyla emekçilerin ücretlerini düşürme yoluna gitmeye çalışmışlardır.

Tekniğin ilerlemesi, modern tezgâhlar, birçok işçiyi açıkta bırakmıştır. "İşsizler ordusu karşısında kapitalistlerin durumu çok kuvvetlidir; çünkü sefaletin iteledigi, açlığın kıvrandırdığı, çalışma yeteneğini, ne kadar aşağı olursa olsun, herhangi fiyata satmaya hazır bahtsızlar her zaman bulunur (1)."

Bizde iş alanının azlığı, binlerce emekçinin kapitalist ülkelere kaçmasının nedeni olmaktadır. O ülkelerin işverenleri, şüphesiz daha düşük ücretlerle çalıştırabildikleri için, yabancı emekçiyi istemektedirler. Ayrıca, bu emekçiler kapitalistlere tüketim bakımından da kâr sağlamaktadırlar.

19. yüzyılın ilk yarısında işçiler emeklerinin ucuzlayacağını, kendilerinin gereği kalmıyacağını düşünerek makinaları kırmışlardı. Oysa Rousseau'nun öğütlediği gibi, doğaya dönmek mümkün değildir günümüzde. Teknik ilerlemeden vazgeçilemez. Hele bir de nükleer enerji sanayi alanında kullanılırsa, ilerlemeler "hiç kuşku yok, insanlara kişiliklerini geliştirmek ve zenginleşmek için gittikçe daha fazla zaman ayırmak imkânı verecektir. Otomasyon bakımından da durum aynıdır. Öyleyse insanları mutsuz kılan makina değil, fakat makinanın kapitalist kullanma tarzıdır. Bunun gibi, korkulması gereken, nükleer enerjinin kullanılması değil, tam tersine ve sadece bu enerjinin atom bombaları biçiminde kapitalist kullanma tarzıdır (1)."

Kapitalist düzende ister "zamana göre ücret", ister "parça başına ücret" olsun, değişen bir şey yoktur; her ikisinde de kapitalist, artı - emekten faydalanmaktadır. İlk bakışta işçi yararına, ya da âdilmiş gibi görünen "parça başına ücret", gerçekte, kapitaliste daha çok kâr sağlamaktadır. "Nihayet parça başına ücret, tam bir sürmenaj primidir. Yovanovitch'e göre, üretime göre verilen ücret, etkisini ekonomik refah dönemlerinde yapar. İşçilerin fazla çalışmadan gelen yorgunluğa uğraması (sürmenaj) bunun en sık rastlanan sonucudur. Sanayiin bolluk döneminde yüksek ücretler almak isteği, işçileri çok fazla yorulmağa ve fizik bakımdan zayıflamaya iter (1)."

Bunlardan, kapitalistlerin işçiyi kandırmak için kullandığı bir yol da "Primli ücret -"Taylorizm"- dir. Bu sistemde işçinin çalışma süresi (8 saat) içinde üretim miktarı tesbit edilir, bunun için belli bir ücret tayin edilir; "işçinin günlük üretimi böylece tesbit edilen miktarı aşarsa, ona ek parça başına bir prim ödenecektir (1)." Aslında bu, işçinin çalışmasını yoğunlaştırmak için kamçılamaktan başka bir şey değildir. Verilen prim, üretilen ek parçaların de-

kurbanlıklar

Türkiye'de, üstüste iki "kalb nakli ameliyatı" yapıldı. Özel ve özerk yayın araçları yarışırcasına seferber olmuştu. Sevinç haberlerinin, mesajların, beyanatların gazete manşetlerindeki mürekkebi kurumadan, hastaların ikisi de "rahmetlik" oldu; iki de kalb verici, dört kişi! Ameliyatlar başarılı sayıldı; bu tür ameliyatlarda dünyada onikinci olduğumuz müjdelendi.

Dünya hekimliğindeki gelişmeler karşısında Türk doktorlarının gösterdikleri çabalar saygıyle anılmaya değer. Halk sağlığını koruma, insan haysiyetini koruma yönünden sonuncu da gelsek, böylesi çetin operasyonlarda derece almış olmamız sevindirir bizi ayrıca.

Asıl üstünde duracağımız konu, bu çabaların sosyal yönüdür. Bu ameliyatlarda da görüldüğü gibi, köylülerin sağlığı üstünde önemle, titizlikle durulmaktadır! En çetin, en pahalı ve dünyada eşine az rastlanır operasyonlar yalnız köylülere yapılıyor. İstemiyorlar köylülerin ölmesini! Artık onlar hastahane kapılarından kovulmayacaklar, basit iğne-ilâç yokluğundan ölmeyecekler. Sindirim organlarındaki küçük hastalıklardan, apandisit, fıtık gibi ucuz operasyon gerektiren "vaka"lardan ötürü öteki dünyayı boylamıyacaklar... İstanbul'da ilk böbrek nakli ameliyatı yapılan Yusuf Ozer, Anadolu'nun bilmem neresinin hangi köyündendi. Yusuf'a böbreğini cömertçe vermeye razı olan da bir köylüydü. Kör anasının yaşlı böbreği ile bu dünyadan göçen Ali Rıza da bir köylü. Sinoplu Ali Akgül'e kalbi takılan Cihat Önal bir işçiydi. 14'lük çocuğun yüreği ile göçüp giden Maviş'i sorarsanız, üç çocuk anası bir köylü, Kızılcahamam'ın Yakakaya köyünden bir işçinin karısı! Bunların arasında bir tacirin, bir beyin, bir beyefendinin, bir hamfendinin adına rastlanmaz. Çünkü onların canı tatlıdır, besileri yerindedir, doktorlar, hastahaneler hizmetlerindedir. Zamansız çürümez onların organları.

Yüksek İhtisas Hastahanesi, paralı yüksek hastaların hastahanesi. Maviş, burada yatabilmek için önce soyadını değiştirecekti. Karakurt'u, Hastahane personelinden bir hemşehrisinin soyadına, Karagöz'e değiştirdi, akrabası oldu! Sonra da yüreğini değiştirmeye razı oldu! Erdal, yoksul bir çocuktu. Okulunu bırakarak 14 yaşında zorunlu işçi olmuştu. Çalıştığı fırında bir patlama sonucu başından vurulmuş, yoksullar hastahanesi Nümune Hastahanesine getirilmişti. Oradan, Yüksek İhtisas Hastahanesine, kalbini vermesi için götürüldü. Maviş, birbuçuk aydanberi beklermiş Erdal'ın yüreğini. Orada ölüm trampası, kalb transportation'u yapacaklardı. Uzlaşamadılar. Her ikisi de çekti gitti bu dünyadan!

Erdal'ın Maviş'e takılan küçük yüreğinin yarattığı büyük heyecanların, sevinçlerin, demeçlerin gürültüleri arasında dertli anasının sözleri zor duyuluyordu: "Gece geldim buraya. Etrafımı sardılar, 'Parmak bas' diyorlardı. Ben kimseyi tanımıyordum. Oğlumun kalbini vermeye değil, kanını dâva etmek için gelmiştim, fırıncıyı dâva etmek için gelmiştim. Tedbir almadığı için oğlumun başını yedi. Oğlumun kanı kaybolmasın istiyorum. Hakkımı arayacağım. Parmağımı basarken oğlumun kanının hakkı için basıyordum, iyileşirecekler diye parmağımı basıyordum..."

Bu sesler, o gürültülerin içinde kaybolup gidiyordu. Erdal'ın neden öldüğü, niçin öldüğü önemli değildi, şimdilik onun yüreği gerekliydi! Anayasamız, "Ekonomik güçten yoksun çocukları, diledikleri okullarda okutmak devletin başta gelen vazifesidir" desin, "Hiç kimse yaşına, gücüne uygun olmayan işte çalıştırılamaz" hükmünü koysun, ne önemi var? Öylesine ölüp giden daha nice nice Erdaller ülkesiydi Anadolu!

Doktorlar, "Yaşamazdı bu hastalar" diyorlar. Doğru diyorlar. Ölüleri ile dirileri arasında pek fark yok zaten. Ama bazan da inatları tutunca ölmüyorlar. Yusuf Özer'e de, "Hastalıklı tek böbreği ile yaşayamaz" demişler, bir de rapor düzenlemişlerdi. Bir böbrek takıldı Özer'e, olmadı, tekrar alındı. Yusuf ölmedi, yaşıyor. Maviş de yirmi yıldan bu yana hasta kalbi ile yaşıyordu. Kardeşi, onun son durumundan çok umutlu görünüyordu, "Allah razı olsun doktorlardan, Maviş'i kurtardılar. Doktorların ellerinden öperim" diyordu.

Sanki yaşasalardı ne olacaktı? Kaç metelik ederdi onların sağlığı? Maviş'in ameliyat masasındaki fotoğraflarının çifti 250 liradan satıldı. Bir de televizyondan göstermek için çekilen filminden kim bilir ne denli para alındı? Zaten onlar kendileri yaşamak için değil, başkalarını yaşatmak için gelmişlerdi dünyaya. Onların babalarının adı, savaşta "Adsız Mehmet", "Meçhul Şehit"ti. Onlar ölür, kurtardıkları vatan topraklarında çocukları topraksız, işsiz, okulsuz, öğrenimsiz kalırlardı. İş bulabilirlerse fırın ocaklarında, kömür ocaklarında can verirlerdi. Şimdi de yüksek hastahanelerin yüksek ameliyatları onların gövdeleri üstünde, hayatları pahasına deneniyor. Bu ameliyatların birisinin maliyeti, İsviçre'de, 300 bin T.L. olarak hesaplanmıştır. Yarın "fakirlik ilmühaberi" ile yoksullar bu ameliyatlara yine alınmayacaklar, hastahane kapılarından kovulacaklardır!

Erdal'ın anası, "Bakanlık"ı, "Hastahane"yi dâva edecekmiş. Ne çıkar bundan? Ya tüm Anadolu Erdallerini, Merdanlerini aç, sefil bırakanları, onları okulundan, öğretmeninden koparacak çaresizliğin seline, ölüm saçan iş yerlerinin kucağına atanları kim dâva edecek, kim?

Onlar, başkalarının mutluluğu yoluna adak kılınmıştır bir yol. Onca yıldır asker verdiler, vergi verdiler, politikacıya oy verdiler. Şimdi de efendilerinin sağlığını garantiye almak için yüreklerini vermişler, çok mu ki?

dursun akçam

ğeri yanında hiç sayılır. Emeğin karşılığı değil, bir bahşiştir sadece. "Yovanovitch'in kabul ettiği gibi, görevi yerine getiremeyen işçiler, ücretlerinin, normal olarak ödenen ücretin hattâ altına düştüğünü göreceklerdir. O da, işten atılmazlarsa... Öyleyse, seçecekleri başka bir yol yoktur: Çok çalışmanın verdiği yorgunluk veya işten ayrılma (1)..."

Bir başka yol da "görev gruplarına göre kollektif verime göre ücret"dir. İlk bakışta bu metod da âdil ve akla yakın görünmektedir. Herkes, yaptığı işe, işin değerine göre ücret alacaktır. Bu sistemde iyi ücret alabilmek için çok güçlü ve yetenekli olmak gerekir. "Kapitalistlerin, kategorileri daha küçük meslekî kategorilere bölerek çoğaltmak veya tersini yapmak suretiyle benzer bir işi yapan emekçileri değişik sistemlere göre ödüllendirmek girişimleri, elbette yeni bir şey değildir. Her iki halde de varılmak istenilen hedef, işçilerin arasına bölünmeler sokmak ve böylece ortak isteklerin meydana çıkmasını zorlaştırmaktır (1)."

"Fransa'da şampiyonluğunu M. Schuller'in yaptığı 'Mütenasip ücret', prensip olarak, bizzat işletmenin, satış toplamının temsil ettiği üretimine bağlıdır (1)." Bu sistemde satış arttıkça ücretlerde artma, azalınca ücretlerde azalma olacaktır. Hiç bir şey değişmemektedir; artı - değeri yaratan artı - emek, olduğu gibi korunmakadır. Schuller, "Ücret, işçinin kutsal payıdır; kâr, patronun kutsal payıdır" diyor. Bu sistemde amaç, emekçiye işe ortakmış duygu ve sorumluluğunu vererek, onu bütün gücüyle çalıştırmak ve sınıf mücadelesini unutturarak, kapitalist kârlarını artırmak için, sınıfların işbirliği adına çalıştırmaktır.

KAMÇILAMA YOLLARI

Emekçiyi kandırmak için kullanılan yollardan "Kâra katılma", "Yararlandırma" gibi yolları da "Mütenasip ücret"den ayrı olarak gözden geçirmek uygun olur. Bunların hepsi de, esası değiştirmeyen, işçiyi tırmanmaya zorlayan, kamçılamadan başka bir şey değildir: "Bir dokuma fabrikasında parasız veya ucuz fiyatla kumaş parçaları verilmesi; demiryolu işçilerine parasız seyahat hakkı tanınması; madencilere maden kömürü tahsisi(1)..."

"Önce şunu hatırlayalım ki, teorik bakımdan, işçilerin, patronların kârlarına katılmaları -tıpkı sermaye ile emeğin ortaklığı gibi- gerçek bir saçmalıktır. Kâr, bildiğimiz gibi, işçilerin artı-emeği tarafından üretilmiş olan artı-değerin gerçeklik kazanmasından başka bir şey değildir. Sadece, işçilerin, emeklerinin ürününü, üretken olmayan sömürücü sermaye ile 'paylaşma'yı kabul edebilecekleri fikri bile, bizzat paylaşma olayı ile, patronluğun gerekliliğini ve kapitalist kârının meşruluğunu tanımak anlamına geldiği için o kadar korkunç ve çirkindir ki, ancak kapitalist sömürme mekanizmasından tamamen habersiz emekçiler, bazan böyle katılma isteminde bulunabilir (1)."

Bizde de emekçilerin bu yola sevke çalışıldığı görülmektedir. Gerçekte bu sadece işçilerin değil, bütün emekçilerin aleyhine işleyen bir mekanizmadır: "Kapitalist kaplan, 'Katılma' ile işçisini, köle olmaya ilâveten bir de çakal yapmaya kalkışır. Nihayet sermaye 'Katılma' yoluyla, sınıf mücadelesini ve bunun zorunlu sonucu olarak kapitalist rejime son verilmesi suretiyle kapitalist sınıfın son bulması gerçeğini inkâr etmek için büyük çabalara girişir (1)."

Şimdi denilebilir ki, sendikalar var, grev hakkı var, toplu sözleşme var; zaman zaman emekçiler ücretlerinin yükselmesini sağlıyabiliyorlar: "Daha 1865'de Uluslararası Işçiler Birliğinin (I. Enternasyonal) bir genel konsey toplantısında Ingiliz sendikacısı John Weston gündeme şu iki soruyu koydurmuştu: 1) Ücretlerin yükselmesi, işçi sınıfının maddi ve sosyal durumunu iyileştirebilir mi? 2) Sendikaların ücretleri yükseltme çabaları, başka sanayi kollarında zararlı etki yapmıyor mu?

Aslında içten bir insan olan Weston, cesaretle, birinci soruya H a y ı r, ikinci soruya E v e t cevabını vermişti (1)."

Marx'ın bu konuda yaptığı konuşma, "Ücret, Fiyat ve Kâr" adı altında tekrar tekrar basılmıştır.

"Marksist teoriyi bilmeyen veya reddedenler için ücret 'Emeğin fiyatı', başka bir deyişle 'Emeğin değerinin para ile ifadesi'nden başka bir şey değildir. Bir metaın fiyatına gelince o, metaın değerinin para ile ifadesidir. Peki ama, bir metaın değerini belirleyen nedir? Ücretin, emeğin fiyatına eşit olduğunu iddia eden ve bunun sonucu olarak bir metaın değerinin ücret tarafından belirleneceğini kabul edenlerin buna verebileceği bir tek cevap vardır: Metaın değerini tayin eden, emeğin değeridir. Mükemmel! Ama bu takdirde, emeğin değerini belirleyen nedir? Işçinin yaşaması için gerekli olan metaların değeri olabilir mi? Hayır! Çünkü bu değer, emeğin değeri ile belirlenir! 'Cehennem çevrimi' demek ki, bir 'Kısır döngü' sonucuna varır (1)."

Sanki çok mantıkî imiş gibi görünen bu durum gerçekte böyle ele alınmamalıdır: Ücretin, "emek"in (işin) değil de, "iş gücü"nün fiyatı olduğunu bildiğimize ve artı-değeri, şu halde kârı, bu "iş-gücü"nün yarattığını unutmadığımıza ve bir metaın değerinin ücret tarafından değil de o metaın içinde bulunan, "sosyal bakımdan gerekli soyut emek" miktarı tarafından belirlendiğini bildiğimize göre, bundan bir metaın fiyatının, yani değerin para ile ifade edilen yüzünün, işçiye ödenmiş olan ücretlere katiyen dayanmadığı sonucu zorunlu olarak çıkar (1)."

İNSANCA YAŞAMAK İÇİN..

Kapitalistler, gönül rızasıyla ücretleri yükseltmeye yanaşmıyacaklardır. Bu, onların fiyatlara tamamen hâkim olması demek de değildir.

Kapitalistler, devleti de sömürü yoluyla hırsızlıklarına ortak etmektedirler: "Fakat bu, tekellerin 'gelirlerin aktarılması' yoluyla elde ettikleri efsanevî kârlara kıyasla hiçtir; 'gelirlerin aktarılması' alelâde hırsızlıktan başka bir şey değildir ve devletin fiilî ortaklığı sayesinde yapılır. Çeşitli nüfus kategorilerinin sırtından kapitalist azınlık tarafından yapılan hırsızlığın genişliği, doğmakta olan sermayenin 'ilkel birikim' ve 'ilkel mülksüzleştirme' usullerini hatırlatır..

Bu gibi aktarmalar başlıca üç şekilde olur:

a) Sanayi ürünleri fiyatlarının som olarak (Massive) yükselmesiyle tarımın zararına (Sanayie-Ç) gelir aktarılması,

b) Kamu sektörüyle özel sektör arasındaki fiyat farkları oyunuyla, millileştirilmiş yani kamulaştırılmış girişimlerin zararına özel sektöre gelir aktarılması,

c) Fiyatların enflâsyonist yükselişi yoluyla halk yığınları zararına gelir aktarılması (1)."

Çeşitli yollar ve düzenlerle emeğin hakkı verilmemekte, emekçi yoksul duruma düşürülmektedir. Bedava emek (artı-değer) kârı sağlamakta; kapitalist sömürü düzeni, sınıflararası farkı günden güne artırmaktadır. "İşçi, iş-gücünü, başka deyişle, canlı ve bizzat kendisinin bir parçası olan metaı, satmaya, kelimenin sözlükteki anlamıyla, mecbur olduğu içindir ki, yoksullaşma, kapitalist sömürüden ayrılmaz.

— Ücret, sadece iş gücünün karşılığını ödediği için zorunlu olarak düşüktür.

— İş-gücünün işleyip görevini yapması artı-değeri yarattığı için, kapitalist, zorunlu olarak, iş-gücünü en fazla sömürmeye gider;

— İşçi, iş-gücünü satmak zorunda olduğundan, gerçekten özgür değildir ve insan olarak tam gelişip açılamaz (1)."

Şu halde, insanca yaşamak, özgür olabilmek için kapitalist sömürü düzeninden kurtulmak gerekir.

---

(1) Kapitalist Sömürme, André Barjonet, çeviren: Erdoğan Başar, Toplum Yayınevi 1968.

sorunlar

bilim ve eğitim: dün-bugün-yarın

kurthan fişek

V

URSAL BİR DÖNEM: EĞİTİMİN SİYASAL ÖZÜ

BİLİM olgusunun dün, bugün ve yarınını böylece gördükten sonra akla şu soru gelmektedir: Üst-yapısal bir kurum niteliğinde olan EĞİTİM'in bu genel görüntü içindeki yeri nedir? Bu soruyu sağlıklı bir biçimde cevaplayabilmek için EĞİTİM'in tarih içindeki gelişimini çözümlemek gerekmektedir.

EGİTİM'in siyasal niteliği geçici bir dönemin belirtisidir; bir başka deyişle, EGİTİM, her çağda o çağın egemen maddî ilişkilerinin "ideolojik sözcü"lüğünü yapmamıştır. Marx'a göre, üretim araçları üzerinde özel mülkiyetin belirmediği ve dolayısıyla sınıflaşmanın olmadığı ILKEL TOPLULUK'ta EĞITIM şu üç özelliği taşır: (1) EĞİTİM düzenlilik ya da birörneklik göstermez ve insanın maddî yaşayışını sürdürmek için tabiatla giriştiği mücadelenin bir ürünüdür; (2) EĞİTİM'in yöntemi katılmadır ve önceki kuşakların deneyim birikiminin alınarak sonraki kuşaklara aktarılmasını içerir; (3) İlkel insanın tabiatla giriştiği mücadeleyi EGITIM'den ayırmak olanaksızdır. İnsanın tabiat konusundaki gözlemleri onun "eğitsel hazine"sinin bir parçasıdır ve bir insan ne kadar iyi eğitilmişse tabiatla o derece iyi mücadele edebilir. Özetlersek, ilkel topluluklarda özel mülkiyetin ve dolayısıyla çatışan sınıfların bulunmayışı, bir başka deyişle "siyasal devlet"i gerekli kılacak bir temelin oluşmamış olması sonucu, EĞİTİM, toplumsal amaçlı, bilinçli siyasadan arınmış, yaşama gereğinden doğmuş atılımlı bir süreçtir.

İnsan toplumlarının izleyen evrim aşamalarında özel mülkiyet ve bununla birlikte sınıflı toplumların ortaya çıkması bu barışçıl ve karmaşık olmayan toplumsal ilişkileri bozmuş, bir sınıfın diğerini sömürmesini haklı göstermek için siyasal ve dinsel üst-yapı kurumları egemen sınıflarca yardıma çağrılmış, EĞİTİM toplumsal niteliğini yitirerek siyasetin halayığı olmuş çıkmış ve çağın ekonomik (dolayısıyla siyasal) koşullarına, bir başka deyişle "egemen sınıfların egemen düşüncesi"ne bağımlı duruma girmiştir. Egemen sınıflar düşüncelerini benimsettirmek, bir başka deyişle "maddî üretim ilişkilerinin düşünce plânındaki yansıması" aracılığıyla toplumu denetlemek için okullar örgütlemiş ve ideolojisini yaymağa başlamıştır.

Yukarıda kısaca tanımladığımız nitelik, yani eğitimin sınıfsal içeriği, özellikle kapitalist toplumlarda son derece belirgindir. Kapitalist toplumlarda EĞİTİM kurumunun işleyiş biçmini (modus operandi), örnekse Amerika'daki somut görüntüsünü kısaca görmek, açıklayıcılık bakımından, yerinde olacaktır.

VI

GÜLÜNÇ BİR GÖRÜNTÜ YA DA AMERİKA'DA EĞİTİMİN KRİTİK TAHLİLİ

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki eğitim sistemini inceleyen Dethrick Raporu'na göre Amerikan eğitiminin amacı "..Genç insanlara özgür bireyler olarak gelişebilmeleri için gerekli bütün bilgileri vermek, kendi seçecekleri bir alanda en yüksek yetilerle donatılmalarını sağlamak ve bağımsız düşünebilmek için yaratıcı kıvılcımları ateşlemektir.." Bu amaç kapitalist bir toplumda ne ölçüde gerçekleşir? Egemen tekelci sermayenin amacı herkese olanak eşitliği sağlayarak tam anlamıyla bir toplumsal geçişkenliği yaratmak mıdır? Amerikan toplumunda herkes, ırk ve sınıf ayrımı gözetmeksizin, kendisini geliştirmek ve yükselmek olanağına sahip midir?

Amerikan eğitim sistemi, günümüzde, egemen tekelci sermayenin çıkarlarına son derece iyi uyarlandığından, bu soruların hiçbirisine olumlu bir cevap veremeyiz. Gerçekte, kapitalist üretim ilişkilerinin ideolojik çerçevesini çizen Protestan öğretisinin Luther ve Calvin'ce öne sürülmesinden bu yana geçen dönemde, KAPİTALİST EĞİTİM, az sayıda kişinin zenginliğine karşın mülksüzler yığınının yoksulluğunu, birincisinin doğuştan geldiği varsayılan üstün niteliklerine bağlamayı ve egemen sınıfların egemenliğini doğal bir hak olarak göstermeyi amaçlamıştır.

Çözümlememizin başlangıç noktası, EĞİTİM'in, sınıfsal farklılaşmayı yansıtan yapısal farklılaşması olmalıdır. Şöyle ki; okullar, Amerika Birleşik Devletleri'nde (1) ÖZEL OKULLAR, (2) HALK OKULLARI diye iki kısma ayrılmaktadır. Sayıca çok sınırlı olan, ama ülkenin en iyi eğitimcilerini çalıştıran bu özel okullarda yaklaşık 60 - 70 bin kişi okumaktadır. Varlıklı kişilerin çocuklarının okuyabildiği bu özel okullarda öğrenci başına yıllık harcama 1000 dolar (Halk okullarında 250 dolar), bir öğreticiye düşen öğrenci sayısı da 14 - 15'tir (Halk okullarında yaklaşık 50). Halk

okullarından ancak yüzde 50'sinin nitelikli öğretim için gerekli eğitim araçlarına sahip olmasına karşılık, bu oran, özel okullarda yüzde 1'e düşmektedir. Bütün bunların yanısıra, Amerikan okullarında uygulanan parasız yemek programlarından, halk okullarına giden ve iyi beslenmeyi gerekseyen öğrencilerin ancak yüzde 58'i, özel okullarda ise öğrencilerin tümü yararlanmaktadır. Bu durumda egemen sınıfların çocuklarının aldığı hazırlık eğitiminin çok daha nitelikli olacağı açıktır.

Bu ilk sınıflandırma hazırlıklarından sonra, "Zekâ Testleri" uygulamasına geçilmektedir. Doğuştan gelen, daha doğrusu doğuştan geldiği varsayılan yetileri (yani zekâyı) ölçtüğü varsayılan bu testler, (1) matematiksel uslamlama, (2) uzay ilişkilerini kavrama, (3) kelime hazinesinin genişliğine dayanır. Zekâ testleri, bu nedenle, insanın doğuştan gelen (daha doğrusu böyle olduğu varsayılan) yetilerini değil, o güncedek öğrendiklerini, bir başka deyişle yukarıda tanımladığımız çerçeve içinde o kişinin sosyo-ekonomik durumunu ölçer.

Ayıklama sürecinin bir diğer aracı, dünyaya bakış açısını daraltan ve örnekse kelime hazinesinin genişlemesini kısıtlayan, halk okulu öğrencisine küçük burjuva idealizasyonunu aşılayan, içinde yaşadığı çevreyi bir "kuklalar ve konuşan ördekler dünyası" olarak görmesini sağlayan, kısacası toplumun çıplak gerçeklerinden koparıp hayal dünyasına sürükleyen OKUMA PARÇALARI'dır.

Sınıfsal ayıklama, ikinci dereceli okullarda daha bilinçle sürdürülür. Toplumsal bölünmenin daha iyi yansıdığı bu okullarda, zekâ testlerinin ve yetişkinlik sınavlarının sonuçlarına göre, öğrenciler, (1) Genel, (2) Meslekî, (3) Üniversiteye-hazırlık bölümlerine ayrılırlar. Birinci ve ikinci bölümlere ayrılan öğrenciler arasında egemen sınıfların çocuklarının oranı son derece düşüktür. Çoklukla Halk Okulu çıkışlıların gittikleri ve bu ilk iki bölümde, eğitim düzeyi son derece düşüktür. Örnekse, 1960'daki bir araştırmada, örneklenen 450 bin öğrenciden yüzde 99'unun 5 dakikalık bir yazıyı hatasız yazamadıkları saptanmıştır. İnsan kültürünün temelini oluşturan TARİH, bu okullarda, tarih-öncesi insandan başlayıp son Cumhurbaşkanlığı seçimlerini kapsayacak biçimde, 10-15 derste verilir. Coğrafya bilmeyen insanlara uluslararası ilişkiler, aritmetik bilmeyen insanlara fizik, tarih bilmeyen insanlara insanlık anlatılır. İnsanı topluma yaklaştırmak adı altında ve seçmelik dersler olarak fotoğrafçılık, araba kullanma, daktilo yazma, gezici satıcılık, aile yaşayışına uyma, randevulaşmak, vb. öğretilir.

Sweezy'nin "Burada bilgi aşkından başka herşey öğretilir" dediği ve sözde eğitimci yetiştiren Öğretmen Okulları'nın durumu daha da acıklıdır. Columbia Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nin "doktora" verdiği araştırma konuları arasında "Garden City Halk Okullarında Üçüncü Sınıf Ders Programlarının Başarıyla Uygulanmasına Yardımcı Olabilecek Okul Mobilyalarının Orta Seçimi" gibilerinin çokluk ta oluşu; aynı şekilde Michigan State University'de "Halk Eğitimi Programlarında Dikiş Kurslarına Devam Etmiş Bir Grup Kadınla Onların Arkadaş ve Komşuları Arasında Bu Çeşit Programlara Katılmamışların Kişilik Farkları Üzerine Bir Araştırma" gibi tezlere eğitim alanındaki en yüksek derecelerin verilmesi bunun en somut örnekleridir.

Üniversite eğitimi konusunda derinlemesine durmak çok gerekli değildir. Buraya gelinceyedek ayıklanan ayıklanmış, nitelikli Üniversitelere önceki aşamalarda nitelikli öğrenim görenler ulaşabilmiştir. Üniversite eğitiminin büyülü sözcüğü "Uzmanlaşma"dır. "Daha az şey hakkında daha çok bilgi edinmek" olarak tanımlayabileceğimiz uzmanlaşma, kapitalist toplumlarda, insanları diyalektik yerine eklektik düşünmeye ve özellikle toplumbilimleri alanında eklektik düşüncenin sonucu olarak toplumsal ilişkileri bir bütün içinde görememeye yöneltmektedir.

"Herşeyi sonuçlarıyla değerlendirmek gerekir" tartışmasını getirecek olanlara şu söylenebilir: Bugün, Amerika'daki işsizlik yüzdesinin 5'in altında olmasına karşın, 22 ve daha aşağı yaştakiler arasında işsizlik oranı yüzde 17'dir.

VII

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Kapitalist toplumları betimleyen "Maddî yaşayışın toplumsal üretimiyle üleşimin özel mülkiyetçe belirlenen özel niteliği" arasındaki çelişkiyi ve bunun zenginlikle yoksulluk biçiminde ortaya çıkardığı Siyamlı İkizleri tabiat-üstü bir plânda açıklaması, üretim güçlerini temsil eden yeni sınıfların üretim ilişkilerini giderek zorlamasına yol açabilecek bir toplumsal geçişkenliği toplumsal duraganlığa dönüştürmesi, kısacası "Bilim Sözcüsü" olmak yerine "Egemen İdeolojinin Mikrofonluğu"nu yapması için, Eğitim Düzeni, bir tedbirler ve uygulamalar karmaşası durumuna getirilmiştir.

Eğitimin günümüz kapitalist toplumlarındaki amacı, bir yandan egemen sınıfların çıkarlarına hizmet edecek nitelikte insan tipleri yaratmak ve diğer yandan uluslararası tekelci sermayenin uluslararası alandaki çıkarlarını sürdürecek biçimde BİLİM'i askerî alanlara kaydırmak, toplumbilimleri alanında da toplumsal ilişkilerin diyalektik bir bütün olarak kavranmasını engelleyecek biçimde eklektik düşünceyi yerleştirmektir. Eğitim olanaklarının tüm kıtlığına rağmen kendisini geliştirebilmiş olan halk çocuklarını (bir başka deyişle, olası halk önderlerini) çevrelerinden yalıtarak yüksek nitelikli okullara gitmelerini sağlayacak, son çözümlemede onları egemen tekelci sermayenin teknisyen kadrosuna kaynaştıracak yaygınlıkta bir "Burs Supapı" hazır beklemektedir.

Bu ve benzeri örnekleri çoğaltmadan şu sonucu çıkarsayabiliriz: Bir yandan bilimin bir üretim gücü olarak eski devrimci rayına oturması ve tabiat bilimleriyle toplumbilimlerin "tek bir bilim" olarak kaynaşması, diğer yandan eğitimin "Egemen İdeolojinin Mikrofonluğu"ndan uzaklaşarak tabiat-insan çelişkisini çözmeyi amaçlayan bir "Bilim Sözcüsü" durumuna gelebilmesi için ön-koşul, kuşkusuz, emekçi kitlelerin BİLİM'e sahip çıkmasıdır. Bu, tarihsel gelişimin nesnel ve kaçınılmaz yargısıdır.

sosyalist siyasi propaganda III

ibrahim türk

f) Bilinenden hareket: Hiç bir propaganda, bilinmeyen bir konu üzerine kurulamaz. Propagandacı, halk sınıfları tarafından bilinen ve üzerinde durulan konular üzerine kurar propagandasını.

Az gelişmiş ulkelerin egemen sınıfları, propagandalarında iki konuyu sömüre sömüre kullanmaktadırlar: Din ve milliyetcilik: Din, uyutulmuş ve uyuşturulmuş halk sınıflarının uyanmalarını önlemek için kullanılmakta; sosyalist iktidarın emekçi halk sınıflarına ve onların manevi inançlarına zararlı olacağı propaganda edilmektedir. Bu çelişmenin önünün alınabilmesi için sosyalist, propagandasında, halkın dinî örgütlenme özgürlüğüne saygılı olduğunu açık seçik olarak ortaya koymalıdır. Dindar insanların hiç bir zaman, diyalektik anlamda gerici olamıyacakları anlatılırken, kimlerin neden gerici oldukları da belirtilmelidir.

Aydınlanmak üzere olan halk sınıflarının oylarını elde tutmak için egemen sınıfların siyasî partileri, sahte bir milliyetçilik giysisine bürünmektedirler.

Aşırı akımlar, sınıf kavgası, milli birlik ve beraberlik, mukaddesat gibi konular da egemen sınıflar tarafından istismar edilmektedir.

g) Oybirliği kuralı: Propaganda, hangi araçla yapılırsa yapılsın,yapanların bunu bir ortak karar ve oybirliği ile yaptıkları hususunu telkin etmelidir. Biz emekçiler diyoruz ki, biz işçi kadınlar böyle istiyoruz, emekçi halk sömürüye karşıdır... gibi.

KARŞI PROPAGANDA

Karşı propaganda; eğemen sınıfların ortaya koydukları çelişmelerle döğüşerek bunun abesliğini, gülünçlüğünü ve yalanını ortaya koymak için başvurulan bir propaganda tipidir.

Karşı propaganda, hasmı, kendi delilleriyle etkisiz hale getirmedir. Bu propagandanın kullandığı bazı teknikler vardır:

a) Hasmın Propaganda Konularını Öğrenmek: Hasmın propaganda konularını elde etmekle onun gerçek niyetinin ne olduğunu önceden öğrenmiş oluruz. Bu bilgi, propagandamızın gücünü artırmada işimize yarar. Örneğin; bir köy veya mahallede yapılmış olan egemen sınıf partilerinden birisinin propagandası, karşı propaganda için bize malzeme verir ve istediğimiz sonucu almakta yararlı olur.

b) Propaganda Hedeflerini Tesbit: Hasmın zayıf veya güçlü olan yanları önceden belli edilmelidir. Özellikle önce hasmın zayıf olan yanları hesap edilmeli, eğer ortak çalışmaları ve kurduğu ortak cephe varsa, bu cephelerin en çabuk çökertilecek olanı konu olarak seçilmelidir.

Hasmın zayıf taraflarını bulmak ve kurduğu barikatları dağıtmak, karşı propagandanın en önemli tarafıdır.

Az gelişmiş ülkelerde egemen sınıflar ve onların siyasî partileri, kendi çıkarlarını korumak için emekçi halk sınıflarını yanlarına almaya ve onların oy desteğini sağlamaya çok önem verirler. Bu sosyal sınıflar bilinçlenmedikleri, genel olarak da büyük bir kısmı alfabeden bile yoksun bırakıldıkları, egemen çevrelerin eğitim kurumlarında uyguladıkları programlar, yöntemler, burjuva basın ve radyo, meydan nutukları, topluluğa egemen olan sosyal psikoloji tarafından yanıltıldıkları ve yabancılaştırıldıkları için kolaylıkla egemen sınıfların tuzaklarına düşerler. Bunlar o denli yanıltılır ve yabancılaştırılır ki, gerçekten, emekçi halkın kurtarıcısı durumundaki siyasî partilerin en yaman hasımları olurlar. Ama unutmamalıdır ki, bu, köklü bir husumet değildir.

Egemen sınıfların partileri, dinî kuruluşları ve milliyetçilik duyguları, millî tarihteki onurlu olayları kendi çıkarlarına kullanırlar ve sosyalist düşüncelerin zararlı olduğunu bu iki tema içinde işlemeye çalışırlar. Bu propaganda karşısında derhal karşı propagandaya geçerek, egemen sınıfların yalana dayanan propagandalarını zararsız hale getirmelidir.

Ulusal kalkınma edebiyatı matematik olarak ele alınmalı, kalkınmanın ne denli yetersiz olduğu, kalkınmadan en çok egemen sınıfların yararlandığı bilimsel metodlarla belirtilmelidir.

Bütün bunların yanında, hasmın güçlü olduğu yer ve zamanda, olayların üstüne üstüne ve dikine gitmeden propaganda yapılmalıdır. Bazan bir kelime veya bir deyim, topluluğu kızdırmıya yeter.

Siyasî partinin yöneticisi ve militanı haline gelmiş olanların, geçmiş zaman bölümü içindeki duygu, düşünce ve davranışları belli edilerek, gülünçlükleri, tutarsızlıkları ortaya konulmalıdır. Ayrıca, bu militanların, kirli geçmişleri, kendileri ve çocukları için uyguladıkları yaşama tarzı ile emekçi halk sınıflarına öğütledikleri yanyana getirilerek, düştükleri çelişmeye ilgi çekilmelidir.

PROPAGANDA İLKELERİ

1 — Gerçeklik İlkesi: Propagandada ele alınan konunun gerçek olması şarttır, ama yeterli değildir. Konu, bilimsel yöntemlerle de propaganda edilmelidir. Hayal ürünü, topluluğun millî, dinî ve tarihî gerçekleri sömürülerek yapılmaya çalışılan propaganda, ilkin başarılı gibi görünse de, aldatmaca olduğu bir süre sonra ortaya çıkar. Bu andan sonra artık topluluğu etkilemenin olanağı kalmaz.

Gerçekçilik ilkesini izleyen propagandacı, sonucu ağır ağır elde eder ama, sağlam ve de bir daha yitirmemek üzere elde eder. Bir kere doğruluk aşıladığı için, propagandasının ürününü fazla güç harcamadan alır.

2 — Aktüalite İlkesi: Propaganda olarak ele alınan konular ve seçilen hedefler ,topluluğun henüz içinde ve etkisi altında yaşadığı konular olmalıdır. Bu konulardan yürüyerek temel sorunlara ve çelişmelere varılmalıdır. Aktüel olaylar henüz üzerinde bir yargıya varılmamış olaylar oldukları için, büyük emekçi kitleleri, olaya bir çözüm getirecek her propagandayı ilgi ve dikkatle izlerler. Böyle hallerde yapılan propagandanın etkisi sürekli olur. Aynı cinsten bir olay daha geçtiği zaman, emekçi halk sınıfları, kıyaslama yolu ile yargıya varırlar.

3 — Yakından Uzağa, Kişiden Topluma İlkesi: Özellikle emekçi halk sınıflarının bilgi seviyeleri düşük bırakılmıştır. Bu nedenle, onun en sağlam ve en ilgi ile öğrendiği, yaşadığı çevre, yakın çevredir. Köyü, ilcesi, ili, mahallesi gibi... Bu yakın çevrenin sorunları ve çelişmeleri ele alındığı zaman propaganda daha etkili ve sonucu da isteğe uygun gelişir.

Kişinin içinde yaşadığı, onun varlığına biçim veren bu yakın çevreden hareket etmeyen propagandacı, gerçekleri, aktüaliteyi ele alsa bile, pek başarılı olamaz. Kişinin en büyük gerçeği, doğa ile, toplum ile olan savaşma ve yaşama gerçeğidir. Propagandacının, yaptığı propaganda ile, kişiyi doğada ve bu çevresi içinde güçlü yaşatacak sorunları ve çelişmeleri ele almışsa, ilgi görmemesi ve sonuç alamaması mümkün değildir. Burada çevrenin, emekçi halk sınıflarını sömürenlerin, bilinçli olarak yaptıkları ya da yapacakları baskı ve saldırıları unutmamalıdır.

Tüm bir sınıfı ve ulusu ilgilendiren konuların propaganda konusu olarak ele alınması halinde, bu konuların, o sınıf ile uzak ve yakın ilgisinin bulunduğu mutlaka belirtilmelidir. Bu yapılmadığı takdirde, propaganda soyut ve güçsüz kalır.

4 — Sınıf Çıkarlarından Hareket Etmek İlkesi: Propagandacı, nerede ve ne zaman propaganda yaparsa yapsın, emekçi halk sınıflarının çıkarlarından hareket etmelidir.

Egemen sınıflar, sınıfın olmadığı üstüne büyük yatırımlar yapmışlar ve yalanlar uydurmuşlardır. Oysa ki, ekonomik, sosyal, kültürel, politik hayata bakıldığında, sınıf gerçeği ile yüzyüze gelinir.

Egemen sınıfın yokluğunu savunurlarken kendi sınıflarının yararlarını korumak için kanunlar açık seçik hükümler koyarlar. Sendikalar ve iş yasaları incelendiği ve ceza yasaları ele alındığı zaman, sınıfların yasalarda ve Anayasada mevcut olduklarını hemen görürüz. Eğer bir yerde burjuva sınıfı varsa, orada işçi sınıfı da vardır. Eğer bir ülkenin sanayii olmadığı halde sanayi, özellikle ağır sanayi ürünlerinin ticareti yapılıyorsa, orada bir aracı - komprador sınıfı da vardır.

5 — Sonuçları Denetleme İlkesi: Propaganda yapma düşüncesi başladığı ve bu düşüncenin plânlandığı, uygulamaya döküldüğü âna kadar bütün eylem ve işlemler, sonuçlar değerlendirilmelidir. Bu değerlendirme yapılmadıkça, propagandada başarılı olma olanağı yoktur.

Denetleme sadece başarısız olma hallerine inhisar etmemeli; başarılı olan propagandalar da denetlenmeli, başarı nedenleri saptanmalıdır.

SONUÇ

1 — Propaganda için özel bir örgüt, program, propaganda yöntemleri gibi cansız araçların yanında, eğitilmiş, yetiştirilmiş siyasi propagandacılara çok gerek vardır. En çok kullanılan sözlü propagandayı yapacak insanın bazı özellikleri taşıması kaçınılmaz oluyor. Propagandacının ses tonu, jestleri, mimikleri kadar, konuşmasının kısa, özlü, keskin, etkili olması da önemlidir. Propagandacı, sempatik olmalıdır. Propaganda yaptığı emekçi halk kitlelerinin sorunları ve içinde bulundukları çelişmeleri bilerek yerinde ve zamanında ele alması, bilgisi, kullanacağı tekniği çok önemlidir.

2 — Propagandacı, ihtiyaçtan hareket etmelidir. Unutmamalıdır ki, bu ihtiyaç, kendimizin gerekli gördüğümüz ihtiyaç değil, emekçi halk sınıflarının gerçek ihtiyaçlarıdır. Bu ihtiyaçları tesbit ederken ve ona çözüm yolu bulurken, emekçi halk sınıflarının kendi kendine tesbit ettiği ve bunun için bulduğu çözüm yolları hareket noktası olarak ele alınmalıdır. Ama sosyalist teori de hiç bir zaman akıldan çıkarılmamalıdır. Emekçi halk sınıflarının isteklerinin

çözümünün ancak sosyalizmle gerçekleşebileceği onlara benimsetilmelidir.

3 — Propaganda yolu ile yapılan telkinler, yeniden öğretilenler, anlatılanlar, yazılan ve de çizilenler, mevcut düşüncelere, inançlara yakın olursa ve onlarla cepheden çelişmeye düşmezse, ilk anda çatışmaya girmezse, o oranda etkili olur. Kişilere, alışmış oldukları unsurların yanı sıra yenileri verilmeye çalışılmalıdır. Başka bir deyimle, propagandacı, iki bilinen yardımı ile bir bilinmeyeni ele almalıdır.

4 — Propaganda ile gözlenen siyasi amaç, kararsız olan emekçi halk sınıflarını kararlılığa itmek, sosyalizme inanmış olanların inançlarını güçlendirmek ve karşı olanları da bu inanç ve düşüncelerinden döndürmektir.

iktisadî kalkınma seferberliği (*) IV

dr. beşir hamitoğulları

V. TÜRKİYE'DE YARDIMLAŞMA (İMECE) OLANAKLARI VE HALK KATILIŞLARI

Buraya kadar, ülkemizin sahip olduğu ve âtıl duran geniş iş-gücü potansiyelini, değişik kılıklarıyla belirtmeğe çalıştık. Şimdi bu âtıl iş-gücünün, iktisadî kalkınmaya katılarak dayanak olmasını sağlayabilecek, ülkemizin bir diğer imkânı olarak ortada duran sosyo-kültürel ortamı belirleyen ulusal geleneklerimizden "İmece" ve değişik ekonomik faaliyetlere olan halk katılışlarına değineceğiz.

Bugün, yurdumuzu kuran bütün bölgelerde çok çeşitli yardımlaşma ve dayanışma gelenekleri başattır. Değişik tarzlarda kendini gösteren bu yardımlaşma ve dayanışmaların tümü, "İmece" sözcüğüyle ifade edilmektedir.

Örijini hakkında farklı rivayetlerin belirtildiği imece, ilâhlar, efsaneler diyarı Anadolu'da Hititlerden beri süregelmiş insancıl bir yardımlaşma halindeki yaşantı geleneğinin adı olarak kullanılmıştır.

1) Bölgesel İmeceden Ulusal İmeceye

Aşağıdaki tablonun da gösterdiği gibi, yurt düzeyinde oldukça yaygın halde bulunan imecenin, biri ekonomik-sosyal, diğeri hukuki olmak üzere iki dayanağı vardır; ortak tehlikeler, âfetler karşısında münferiden (tek tek) korunamayan; yine devletin, modern şekliyle bir yana, "jandarma" devletin ilkel şekliyle bile günümüze dek tamamen giremediği ve kalkındıramadığı köysel yerleşme ortamında tek tek kendilerine yetmeyen bireyler, bu yokluğun ve yetersizliğin yarattığı yoksulluktan kurtulmak amacıyla, işgüçlerini birleşirerek, teklerin yenemediği kuşkular, kaygılar ve olanaksızlıkları yenmek ve günlük yaşantılarını sürdürmek amacıyla bir diğerine yardıma koşmaktadır.

Hukuki kaynak ise, 18 Mart 1924'te çıkarılan 442 sayılı Köy Kanunu'dur. Bu kanuna göre, köylüden yol, köprü, çeşme, cami, okul, köy odası, ark gibi, köyün ortak mallarının yapılması istenmekte ve bu amaçla imece tertip edilmektedir.

Yol, köprü, okul, cami, turistik tesis, elektrik gibi köyün tümünü ilgilendiren çeşitli alanlarda görülen imece, bağ bozma, ev yapma, sap çekme, düğünün masrafına katılma veya düğün yapma, bulgur dövme gibi çok çeşitli alanları kapsayan uğraşı düzeyinde bireyler veya aileler arasında belirmektedir (16).

Aşağıdaki ve onu izleyecek tablolar, imecenin Türkiye'de ne ölçüde yaygın olduğunu ve hızlı bir iktisadî kalkınma için, yani etkili ve aynı zamanda ulusal bir modelin oluşturulmasında ne ölçüde değerli olanaklar sağlayabileceğini açıkça göstermektedir.

İmece, tablo 8'de görüldüğü üzere, sadece 43 şehrimize inhisar etmemekte, bütün Türkiye'yi kapsamaktadır. Tablo 8'de diğer şehirlerimizin ayrıntılı olarak yer almayışı, kesin istatistikî bilgilerin henüz yeterince saptanamamış olmasındandır.

Tablo : 8

2) Türkiye'de İmecenin Şehirlere Göre Yayılışı :

		Köyde İmece		Eğer Varsa	
İLİ	**Köy Sayısı**	**Var**	**Yok**	**Köyiçi imecesi**	**Köyde şahıslar arasında**
Bingöl	325	262	63	261	4
Muş	366	175	191	157	91
Bitlis	253	199	9	199	—
Van	546	394	152	368	170
Tunceli	414	282	99	283	60
Ağrı	544	396	148	351	250
Hatay	371	210	161	203	13
Mardin	708	173	537	154	22
Erzurum	1039	857	182	856	334
Kars	764	21	17	18	12
Diyarbakır	663	368	295	257	326
Elâzığ	587	509	78	498	69
Siirt	469	260	209	242	120
Malatya	510	425	65	386	100
Adıyaman	339	236	102	230	25
Urfa	644	162	477	129	106
Burdur	209	207	2	205	73
Isparta	208	179	129	177	66
İçel	538	499	39	499	227
G. Antep	572	267	305	238	52
Uşak	247	288	17	216	157
Tekirdağ	282	275	5	275	32
Kırşehir	259	173	86	166	39
Sıvas	1281	1111	170	968	573
Yozgat	639	475	161	467	228
Kayseri	491	475	14	467	5
Ankara	1164	924	240	900	201
Konya	949	837	63	836	155
Nevşehir	179	159	20	157	26
Bilecik	254	251	2	250	148
Kocaeli	226	256	1	256	30
Kütahya	617	603	11	602	366
Çankırı	481	450	20	441	177
Bolu	781	764	17	738	249
Sakarya	483	459	24	455	167
Edirne	267	257	4	255	120
Denizli	448	405	43	405	94
Kırklareli	196	189	3	188	95
Antalya	604	575	29	553	252
Erzincan	559	506	53	498	295
Adana	727	588	139	568	271
Maraş	491	388	103	357	122
Niğde	311	246	58	183	95
Toplam	22047	17606	4441	15912	5879
		% 79,8	% 20,1	% 72,1	% 26,6

Kaynak : İmar ve İskân Bakanlığı Köy Envanterlerinden.

(16) Daha fazla bilgi için bk: Prof. Dr. İbrahim Yasa, "Toplum Kalkınması ve Köylerimizdeki Yardımlaşma Gelenekleri", S.B.F. Dergisi, Mart 1962.

(*) Bu yazının aslı "Türkiye'de Âtıl İşgücünün İktisadî Kalkınmaya katılması veya İktisadî Kalkınma Seferberliği" adını taşımaktadır

bir seçim gezisinden anılar ve izlenimler VIII

hürrem arman

— Git de sor birşeyler, bakalım ne cevap verecek, dedim.

Çocuk, çekiniyordu. Benim teşvikimi gören satıcı, çocuğu kolundan tutup robota yaklaştırdı. Çocuk birşeyler söyledi ama, hiç kimse duymadı. Robot da duymamış olacak ki, satıcı:

— Oğlum, yüksek sesle söyle! Sağır değildir ama, duymazlıktan da gelmez. Söylediklerini ben bile duymadım, o nasıl duysun?

Bizim hoparlörde Şükran Kurdakul'un gür sesi ile anonslar başlamıştı. Robotun cevaplarını dinleyemeden ayrılmak zorunda kaldım.

Hoparlör pencereye yerleştirilmiş. Herkes alış - verişle uğraştığı için konuşmaların ilgiyle dinleneceği pek şüpheli. Pille çalışan ses cihazının gücü de çok sınırlı. Yakında iki kahve var. "Tütüncüler Birliği" levhasını taşıyan dükkânın önünde de oturanlar var. Belki yakındaki pazarcılara ve alıcılara da duyurabiliriz sesimizi. Kurdakul'un anonsları dikkatleri çekmeğe başladı, dinlemeğe hazırlananlar görülüyor.

Paşa'nın konuşmasından sonra İl Başkanı bir iş için hükûmete gitti. Sonra konuşacak olanları Ilçe Başkanı tanıtacak. Mehmet Gökdağ çok heyecanlı. Bana,

— Abi, ne diyeceğimi bana yazıver, diyor.

— Yazmaya lüzum yok, diyorum. Yalnız, konuşacakların adlarını ve nere senatör adayı olduklarını buraya yazdım, bu kadarı yeter. Evvelâ kendini tanıt. Ben, Türkiye Işçi Partisi Bigadiç Ilçe Başkanı filanca oğlu Mehmet Gökdağ, diyerek. Ondan sonra konuşmacıyı tanıt. Çekinecek hiçbir şey yok. Gür sesle konuş.

İkinci denemede Mehmed'e güvenç geldi. Sonra her konuşmacıyı tanıtırken de evvelâ hep kendini tanıttı, serbestledi, hattâ Kurdakul'un anonslarından cümleler bile ekledi, ara konuşmalarına.

Hep ön plâna itmek gerekiyordu bu gençleri, ezikliklerini, yersiz çekingenliklerini yoketmek, kişiliklerini buldurmak gerekiyordu. Güvenç, bilinç gerekti. Üzerinde durulacak nekadar çok ayrıntıları vardı işin!..

Oda bir hayli kalabalıklaşmıştı. Öteden beriden sandalyeler getirmişlerdi. Düvertepe'den Ali Osman Aydın, Mustafa Acar, Ramazan Tavukçu, bir genç öğretmen, terzi Oznur Güler, Akyer köyünden Celil Yıldırım... Öğretmen Savaştepe'den (kuruluş adiyle "Köy Enstitüsü", bugünkü adiyle "Ilk Oğretmen Okulu") mezun. Kısa bir süre sonra askere gidecek.

Genç öğretmen bir aralık mikrofonu aldı. Konuşmak istiyordu. Hemen elinden aldık. Resmî bir parti toplantısı idi bu. Ona yasaktı böyle şeyler. Bir türlü aklı ermiyordu bunun nedenine. İçtenlikle, sevimli sevimli :

— Siz de öğretmensiniz, ne istedinizse konuştunuz, bana niçin yasak olsun? Benim de inandıklarım var. Onları niçin söylemeyeyim?

Daha çok gençti, heyecanlıydı, okulda pek bunları öğretmezlerdi insana ve birçok deney geçirmeden öğrenilemezdi bunlar. Ama onu korumak da bizim ödevimizdi.

Konuşmalar bitince, peynir, ekmek, domates, hıyar aldırdık. Ve oradakilerle hep beraber, tadına doyum olmaz güzel bir öğle yemeği yedik. Bardaktan boşanırcasına yağmur başlamıştı. Herkes sevinç içindeydi. Yemeğimiz daha da tatlılaştı.

CELİLLER ÇOĞALMALI

Akyer köyünden Celil Yıldırım çok uyanık bir köylü. Tütün ekicisi. Bu işteki bütün dalaveraları biliyor. Karşımızdaki "Tütüncüler Birliği"nin ne iş yaptığını sordum. Kestirmeden,

— Birkaç kişinin elinde... Onlara kredi sağlıyor. Bizim için bir süs, dedi.

Konuşmalardan evvel Celil Yıldırım, Erdoğan Kütlü adındaki tütün tacirinin mârifetlerini anlatmıştı. Yalnız Akyer köyünden yirmiiki ailenin veresiye aldığı tütünlerinin üzerine nasıl yattığını ve bir uydurma "bozuk" raporuyla işi halledişini anlattı:

— Sahipsiziz beğ, dedi. Yavaş yavaş anlıyoruz Hanyayı Konyayı.

Propaganda afişlerini ve diğer yayınları alarak köyüne yollandı.

Her köyde Celiller olduğu anlaşılıyor. Ama bunları bulup çıkarmak, değerlendirip kişilik kazandırmak, bilinçlendirmek ve ne yapıp yapıp tabana inen basamakları kurmak gerekiyor. İl ve İlçe Örgütleri'nin başta gelen konuları bu olmalı herhalde. Paraya dayanan bir tarafı da yok pek...

Kucağındaki çocuğu ile çarşaflı genç bir köylü kadını, Parti Merkezi'nin dik ve bozuk yolunda, yağmurdan kaçarak saçağın altına sığınmıştı.

— Islanıyorsun. İstersen, gel kapının ağzına, dedim.

Yanımdakilerden biri bir sandalye getirdi kadına. Hiç bir çekingenlik göstermeden geldi oturdu.

— Yağmur çok iyi oldu, değil mi?

— Çok iyi, ekinler kurtuldu.

— Var mı ekininiz?

— Yok... Biz ırgadız, ineğimiz var. Yağ getirdik pazara.

— Satıldı mı?

— Çoktan..

— Ne kadardı?

— Yarım okka.

— Kaça verdiniz?

— Ben bilmem ki, bizimki bilir.

Hoparlörün bulunduğu pencerenin altında, bir erkek, birinin kucağında çocuk olan üç çarşaflı kadın. Bakraçları boş. Satmışlar mallarını. Erkek para sayıyor. Tekrar tekrar saydı: 17,5 lira. İçinden 1 lirasını aldı; üst tarafını, anası olduğu sezilen, yaşlı kadına verdi. Kadın oyalı bir yazmaya paraları dikkatle sardı, sıkı sıkı düğümledi, koynuna yerleştirdi.

KEÇENİN HİKÂYESİ

Karşıki dükkândan Osman Akol beni çağırıyordu. İki gözlü bir yer. İsli ocakta bir kazan kaynıyor. Yere serili bir hasırın üzerine yağız bir genç, yapağı seriyor

— Buyur beğ, dedi. Oğlum, bir sandalye ver!

İki de çırağı vardı.

Keçeci Mustafa Pekel, işi üzerinde bilgi verdi. Köylerde halı ve kilim gibi kullanılan tepme keçe yapıyor. Çok isteklisi varmış, çuval çuval yünler raflarda istifli. Yünü müşteriden, 40 liraya yapıyor tekini. Mavi, kırmızı motifleri de var keçelerin. 15 - 20 lira masraftan sonra gerisi kendisine kalıyor. Halinden memnun.

— Beğ, bizim pîrimiz Ebu Sait'tir. Kim bilir ne kadar yıl evvel bulmuş bu tepme keçeyi. Uğraşmış uğraşmış, yün yassılmıyor. O kadar didinmiş ama, gene de olmamış. Günler, haftalar geçmiş. Yılmamış. Muhakkak olması lâzım, diyormuş. Olsa, çok işe yarayacak. O vakitler daha dokuma keşfedilmemiş. Yatmış yünlerin üstüne, ağlamaya başlamış. O kadar ağlamış ki, gözyaşları yünü ıslatmış. Bir de ne görsün! Gözyaşlarından ıslanan yün kendiliğinden basılıyor, seniyor. Buldum, diye bağırmış. Hemen gözyaşı ılıklığında su ısıtmış, yaptığı yüne serpmiş. Ve sonra yuvarlamış yünü, sararak, elle, ayakla teperek yuvarlamış. Ve keçe olmuş. Bu serpeçi de o icadetmiş diyorlar.

Keçecinin tek aracı bu serpeçti. Çok uzun parmaklı, açılmış bir el. Eskiden ağaçtan yapılıyormuş, şimdi telden yapılıyor.

— Ebu Sait Efendimizden beri tek değişiklik bu, diyor Mustafa. Daha çok değişiklik yapılabilir, iş kolaylaşır, çabuk çıkar, ama kim uğraşacak! Zaten kilimlerin, halıların, dokumaların yanında bizimki çok eski bir sanat. Değmez değişiklik yapmaya... Ama isteklisi çok. Ucuza geliyor millete. Kolayca eskimiyor. Baksana, dolu yünler. Her çuvaldan bir keçe çıkacak.

Mustafa Pekel, yalnız sanatının ilkelliğinin bilincine varmış ve kalkmasının gerekliliğine inanmış bir kişi değildi; yurt ve dünya sorunlarını aynı mantıkla yorumlamasını da biliyordu; dönen dolaplardan da haberliydi. Tepme işini çırağa bırakarak bir yün çuvalının üzerine oturdu,

— Bir kahveyi hakettik, dedi.

— Nasıl düzelecek bu işler, Mustafa?

— Çok güç, beğ... Ne Mustafa Kemal Paşa düzeltebilmiş, ne İnönü, ne de 27 Mayıs...

— Ebu Sait bugün olsa ne yapardı bu keçecilik üzerinde dersin?

— Keçe fabrikaları kurardı ki, iğne ile kuyu kazan halıcılar, kötü kilimciler topu atardı. Akıllı adammış Ebu Sait Efendimiz. Bu kadar yıl sonra onun sayesinde karın doyuruyoruz hâlâ.

— Demokrasi de iyi şey ama... Herkes istediğini konuşuyor, istediğine oy veriyor.

— Öyle, öyle olmasına ama, fakir fukaraya pek bir şeyler getirdiğini görmedik daha. Kavga gürültüler de çoğaldı. Karıştı işler. Aklı ermiyor cahilin bunlara. Her kafadan bir ses çıkıyor, ama iş çıkmıyor.

— İyi bir Anayasamız var, devlet plânı var.

— Evet, Anayasa iyi, diyorlar. Ama bizim onunla pek işimiz olmuyor buralarda. Plân da varmış, ama o, tabiî büyük yerler, büyük işler için. Geçen yıl Tekel malları pahalılaştı. Tekel Bakanı daha evvel "Pahalılaşmıyacak" demişti, gene de pahalılandı. Herhalde plânda vardı da oldu. Ama koskoca Bakanın bunu bilmeyişine şaştık doğrusu...

— Sen hangi partiyi tutuyorsun?

— Halk Partisi'nin muhtar adayıyım.

— İşçi Partisi'ne ne diyorsun?

— Arkadaşlarla konuşuyoruz. İyi olmasına iyi ama, Halk Partili olmak bile benim başıma belâlar getirdi.

Mustafa Pekel, bunların birkaçını anlattı.

— İşçi Partisi'ne geçsem, ocağımı söndürürler gibime geliyor. Koskoca Paşa'nın Partisinden olanlara bile rahat vermiyorlar bizim buradakiler. Bu İşçi Partili bebeler nasıl dayanacaklar, bilmem?

Diğer arkadaşlar da dükkâna geldiler. Bir süre, Mustafa Pekel'i beraber dinledik. Balıkesir'e dönülecekti. Osman Akol, ayrılırken, Mustafa'nın kulağına:

— Bizimkileri, alttan da olsa destekle, kuvvet ver onlara, dedi.

— Zaten yapıyorum, beğ, karşılığını verdi Mustafa.

Çok zeki, uyanık, anlayışlı ve esprili adamdı Keçeci. Dükkândan çıkınca, arkadaşlar, birkaç yıl kurstan sonra, Mustafa Pekel'in, Sümerbank Dokuma İşlerini bugünkülerden daha iyi yürütecek bir teknisyen olabileceğini konuştular.

(Devam ediyor)

marks ve engels'in estetik yazıları

györgy lukacs

Marks ve Engels'in edebiyet üzerine çalışmalarının kendine özgü bir biçimi vardır. Bu nedenle, okurun, bu çalışmaları en doğru bir biçimde okuyup anlıyabilmesi için, adıgeçen edebî biçimin kendine özgülüğüne inanması lâzımdır. Herşeyden önce şunu belirtmek gerekir ki, ne Marks ne de Engels, edebî sorunlar üzerine, kelimenin tam anlamıyla, ne bir kitap yazmışlar, ne de organik bir inceleme yapmışlardır. Fakat Marks, olgunluk yıllarında, en

birkaç söz

Lukacs'dan okuyacağınız bu yazı, italyancadan çevrilmiştir; yani çevirinin çevirisidir. Bu nedenle, çevirenlerin başarısı doğal olarak düştüğü gibi, bazı yanlışlar konusunda da kendilerini savunacak durumda değillerdir.

İtalyanca metindeki birkaç anlam sallantısı, olduğu gibi bırakılmıştır. Esas metin üzerinde çalışmadığımız için, bu sallantılarla daha fazla oynıyamazdık zaten. Ancak bunlar, devede kulak olduğundan, yazının iyice anlaşılmasına engel değildir.

"Proleter" terimini "emekçi sınıf"la karşıladık. Çünki, "proleter" teriminin Marks ve Engels'in dilinde kesin, belirlenmiş bir anlamı vardır; "emekçi sınıf" terimi ise, bu teknik anlamın kapsamını oldukça aşıyor ve Türk emekçi halkını anlatmada daha uygun düşüyor.

"Realite" sözcüğünü öylece bıraktık. Yoksa, "realite" ile, "verite" arasındaki karışıklığı önlemek imkânsızdı. Ayrıca "realite"nin, "gerçek"e göre, daha bütün, daha gelirgin, daha geleneksel bir anlamı var. "Reel" sözcüğü de yabancı şekliyle kaldı.

Gelelim "réification"a... Bu deyimin karşılığını tutarlı bir somutluk ve dirilikle verebilmek için, şu deyimleri önerdik: "mal durumuna indirgeme", "mala indirgeme", "meta durumuna düşürme", "eşyalaştırma", "maddeleştirme (olumsuz anlamda)". Biz bunlardan ilk ikisini seçtik. Bu seçmeyi yapabilmek için de Marks'ın şu satırlarından esinlendik: "İşçi, ne kadar çok mal üretirse, o kadar aşağılık bir mal durumuna düşer. İnsan dünyasının değerinin düşmesi, eşyalar dünyasının değerlendirilmesiyle doğru orantılı olarak artar (K. Marx, 1844 Yılı Ekonomi ve Felsefe Müsveddeleri, Birinci Müsvedde, Yabancılaşmış Emek bölümü. İt. çev. Manoscritti Economico - Filosofici del 1844, Torino 1968, Norberto Bobbio'nun çevirisi, s. 73)." Başka çeviricilerce önerilen "nesneleşme" ve "şeyleşme" deyimleri söylenmek istenileni tam olarak yansıtamadıkları gibi, türkçede de havada kalıyorlar. "Nesneleşme" doğru olabilir; fakat açıklanmayı gerektirir. Çünkü olumlu olarak da anlaşılabilir. Oysa, sözkonusu olan, insanın temel güçlerinin herhangi bir eşya haline sokulması; insanın, maddesel üretim araçlarından daha aşağılık bir noktaya düşmesi gerçeğidir. "Şeyleşmek" ise acemice kitap kokuyor. Bu karşılığın lâtince "res"den gelmiş olduğunu savunmak doğru olduğu anlamına gelmez. Bir parça lâtince yalamış olanlar -ki sadece dilbilgisi kitaplarında değil, lâtin yazarlarının somut metinleri üzerinde azıcık kafa patlatanlar- bilirler ki, "res" sözcüğünün sayısız karşılığı vardır. Oysa bu, türkçeye çevrilirken, mutlaka "şey"le karşılanmaz. Daha önce akla gelen "eşya" sözcüğü vardır. Bir de şu: bütün bu deyimler, terimler, somut gözlemlerin sonucudur. Bunların karşılığını idealist bir soyutlamayla; canlı konuşma, yazma dilinden kopmuş entellektüel bir yolla vermek, her şeyden önce Marks'a ihanet olur. Uzun sözün kısası, "nesneleşme" geçer ama, "şeyleşme" sınıfta kalır.

bedrettin cömert

çok sevdiği bir yazar olan Balzac hakkındaki düşüncelerini geniş bir incelemeyle belirlemeyi herzaman düşlemiştir. Ne yazık ki, daha birçokları gibi, bu düşüncesi de gerçekleşememiş, sadece bir düş olarak kalmıştır. Büyük düşünür Marks, hayatının son gününe kadar, ekonomi üzerine temel yapıtını hazırlamaya öylesine dalmıştı ki, ne Balzac incelemesini, ne de Hegel üzerine yazmak istediği kitabı ortaya koyabildi.

Bu bakımdan, yazımız, Marks ve Engels'in başlıca edebî sorunlara değindikleri, mektup ve konuşmalardan çıkarılmış notlar ve değişik konulu yapıtlardan derlenmiş bölükleri incelemektedir. Dolayısiyle, adıgeçen bölüklerin seçimi ve sıralanması doğal olarak, Marks ve Engels'e ait değildir. Alman okurlar bu konuda, Prof. M. Lifschitz'in baskıya hazırladığı kitabı bilirler (Marks und Engels über Kunst und Literatur, Verlag Bruno Henschel, Berlin).

Fakat bu noktayı belirtmiş olmak, derlenmiş parçaların organik ve sistematik bir düşünce birliğinden yoksun oldukları anlamına gelmez. Ama önce, Marks ve Engels'in felsefî düşüncelerindeki bu sistematikliğin niteliği üzerinde anlaşmak gerekir. Biz burada genel marksçı kuram üzerinde durmak niyetinde değiliz. Okurun dikkatini sadece bu sistemin içerdiği iki ayrı noktaya çekmek isteriz: İlkin; marksçı sistem, modern burjuva felsefesine kesin bir şekilde karşıt olduğundan, tarihin birleştirici sürecinden hiç bir zaman kopmaz. Marks ve Engels'e göre, doğanın, toplumun, düşüncenin evrimini, birleştirici tarihsel bir süreç olarak kabul eden; ve bu sürecin hem genel hem de özel, yani tek tek dönemlere ait yasalarını ortaya koymayı amaç edinen, yegâne birleştirici bir bilim olan, tarih biliminden başkası düşünülemez. Fakat bu, hiç bir zaman, yine modern burjuva düşüncesine karşıt olarak, tarihsel bir bağıntıcılık (izafiyet, rölativizm) anlamına gelmez. Diyalektik yöntemin özünü, salt'ın bağıl'la (izafî'yle) bölünmez bir birlik kurması teşkil eder! Salt gerçek, yer, zaman ve koşullara bağlı izafî öğeler arzeder; tersine olarak izafî gerçek, doğru gerçek olması bakımından, yani, realite'yi sadık bir yakınlıkla yansıtmasından dolayı, salt geçerliliğe sahiptir.

Bu ilk noktanın zorunlu sonucu ise, marksçı anlayışın, burjuva dünyasına özgü, bilim dalları arasındaki kesin ayrım ve birbirine kapalılığı yadsımaktır. Dolayısıyle, ne bilim ve bilim dalları, ne de sanat, sadece iç diyalektiklerinden ileri gelen, özerk (autonome), içkin (immanente) (1) bir tarihe sahiptirler. Bütün bu alanların evrimini, tümden, toplumsal üretim tarihinin gelişimi belirler. Ve ancak bu temele dayanarak, gerçekten bilimsel bir yöntemle, her alanda meydana gelen değişim ve gelişimleri açıklamak mümkündür. Marks ve Engels'in, bir sürü modern bilimsel önyargıyı yalanlayan bu anlayışı, elbette, sayısı hayli kabarık marksçı geçinen kimselerin ya da kaba marksçıların yaptıkları gibi, mekanik bir şekilde yorumlanamaz.

Marks ve Engels'in insan hayatının birbirinden ayrı etkinlik alanlarına hukuk, bilim, sanat vb. değgin gelişim özerkliğini hiçbir zaman yadsımadıklarını veya görmezlikten gelmediklerini belirtmekle yetineceğiz. Örneğin, bu nedenledir ki, her felsefî düşünce bir önceki düşünceye, onu geliştirerek, onunla çatışarak ve onu düzelterek, bağlanır. Marks ve Engels, bilim ve sanat evriminin, yalnız ve başlıca olarak onların içkin ilişkilerinden hareketle açıklanmasını yadsırlar. Doğaldır ki bu ilişkiler, nesnel realite'de, sadece tarihsel ilişkinin, başka bir deyimle, tarihsel evrim birliğinin ilişkisi olarak vardırlar. Ve bu evrimde, etki ve tepkilerin karmaşık griftliği içinde, başlıca rol, ekonomik öğeye, yani üretim güçlerinin gelşimine aittir.

Dolayısiyle, edebiyatın varlığı, özü, oluşumu ve etkisi, sadece tüm sistemin tarihsel bağıntılarını içeren bir tablo içerisinde anlaşılmak ve açıklanmak gerekir. Edebiyat yapıtlarının estetik değer ve özleri, dolayısiyle etkileri, bilinci aracılığıyla insana dünyayı kendisinin kılması olanağını sağlayan genel ve birleştirici sürecin bir parçasıdır. O halde, marksçı estetik, ve, sanat ve edebiyatın marksçı tarihi, tarihsel maddeciliğin bir bölümüdür. Öte yandan ise, diyalektik maddeciliğin uygulanmasıdır. Her iki durumda da, marksçı estetik, ve, sanat ve edebiyatın marksçı tarihi, belirli -kendine özgü yasaları, belirli- kendine özgü ilkeleriyle, bu bütünün kendine özgü, özel bir alanıdır.

Demek ki, marksçı estetik ve edebiyat tarihinin en genel ilkelerini, tarihsel maddecilik kuramında buluyoruz. Ancak tarihsel maddecilik yoluyladır ki, sanat ve edebiyatın doğuşu, gelişim yasaları, çeşitli eğilimleri, yükselme ve gerileme dönemleri, tüm bir süreç içerisinde kavranabilir. Bu nedenle, tarihsel maddeciliğin temel ve genel sorunlarını hemen koymak zorundayız. Böyle bir aydınlatma, sadece kurulması gerekli bilimsel bir öğreti için şart olmayıp, aynı zamanda, özellikle bu alanda, en doğru diyalektik bir dünya görüşü olan gerçek marksçılığı sağlam bir açıklıkla, onu, birçoklarının gözünden düşüren, ucuz bir şekilde kabalaştırılmasından ayırdetmeye yarayacaktır.

Bilindiği gibi, tarihsel maddecilik, yönverici ilkesini, yani tarihsel gelişimin belirleyici yasasını ekonomik temelde bulur. İşte bu gelişim sürecinin bağıntıları bakımından, bütün ideolojiler -bunlar arasında edebiyat ve sanat- bu süreci ikinci derecede belirleyen, sadece üstyapılar olarak görünürler.

Kaba maddecilik, bu temel görüş açısından, mekanik ve yanlış sonuçlar çıkarır; yani ona göre, alt ve üstyapı arasında basit bir nedensel ilişki vardır ve bu ilişkide, altyapı sadece neden, üstyapı ise sonuçtur.

Kaba marksçılığın gözünde, üstyapı, üretim güçleri gelişiminin nedensel ve mekanik bir sonucudur. Oysa diyalektik yöntem, bu tür ilişkilerden hepten uzaktır. Diyalektik yöntem, nerede olursa olsun, neden'den sonuç'a sadece tek yönlü lişkilerin var olabileceğine karşıdır; tersine, en basit olgularda bile, nedenlerin ve sonuçların, karmaşık bir etki ve tepki içerisinde olduklarını kabul eder. Tarihsel maddecilik şunu ısrarla belirtir ki, toplumun evrimi gibi çok boyutlu ve tabakalaşmış bir oluşum içerisinde, tüm tarihsel ve toplumsal gelişim süreci, her yerde karşılıklı etkiler ve tepkilerin karmaşık bileşkesi olarak meydana gelir. İdeolojiler sorununa yaklaşmak bile ancak bu tür bir yöntemle mümkündür. Her kim ki, bu ideolojileri, temeli teşkil eden ekonomik oluşumun mekanik ve edilgen bir ürünü olarak görür, o kimse, ideolojilerin özü ve gelişimini hiç bir şekilde kavrayamaz ve yaptığına marksçılık değil, marksçılığın karikatürü denir.

Bu konuda Engels, şöyle diyor bir mektubunda:

Siyasi, hukukî, dinî, edebî ve sanatsal gelişim, ekonomik gelişimden doğar. Fakat bunlar kendi aralarında birbirini etkiledikleri gibi, ekonomik temeli de etkilerler. Yani, ekonomik durum tek etkin neden olup, geri kalan sadece edilgen sonuçtur. "En son durumda" herzaman üstün çıkan ekonomik gerekliliğin temelinde, karşılıklı bir etkileme hareketi bulunur.

Marksçılığın geliştirdiği bu metodolojik doğrultu, tarihsel gelişim içerisinde, yaratıcı güce, öznenin etkinliğine, çok büyük bir rol tanır. Tarihsel marksçı evrim kuramının esas düşüncesi, hayvandan ayrı olarak insanın, emeğiyle, insanlık niteliğini yarattığını ortaya koyar. Öznenin yaratıcı işlevi, o halde kendini şöyle gösterir: insan, mutlaka, niteliğini, imkânlarını, gelişim derecesini, hem doğal hem toplum-

karadeniz

c — kebon:
boz bir ikindide ıslanır keban
ya da "bahri hazer"inde nâzım'ın
uzak dağların uzakça türküsüdür
sesinde ağartılar koparan

belki de bir ak buluttur tellim
yelken indirir yalınca tepelere
ve işte o zaman keban'da ölüm
sürgün yapan bir karanlıktır
bağdaşkurup nice hüzünlere

yoksulluk derlenir bir ışık yılı
toprak damlı evlerin yüzlerinde
bir geyik resmi vardır kürtçe
ve ayaklarında uzun yorgunluğu
ilk kez bir yerleri solumada

dalgın bir güzellemedir keban
soğukluk yasaklanır eylüllerinde
seğirtmelere hazırlanır güneyi
kaçak bir sansarın sesinde

bir dalöğlende bellenir yazgısı
üstelik büyür o nar ağaçlarında
göklerine dönüşen bunca gizleri
ve uzak sulara dökülür bazen
yarıda kalan özlemleri

aslında bunlar hep gece ölmesi
çul çadırlarında yaz göçlerinin
durup dururken ağıtlar yakılması
en büyük uygarlığıdır onların
yanık bir arpa bazlaması

ne de uzak karadeniz'e keban
salt bir nice şiirde buluşurlar
ya da ekim atlarında 1904'ün
en ince kaygılara dururlar

neresinden girilir bu güzlere
çünkü her güz bir eski avcıdır
sürdürür çağdaş bir öldürümü
fırat'ın güneye uzandığı yerde
güneş hep batarken

ve kararır küçük kent evleri
çok yılgın bir doğu akşamında
herşey biraz da keban olur
kınalı türküsünde bir ırgatın
bunca eller oynarken

abdülkadir bulut

sal bakımdan, nesnel koşulların belirlediği emeğiyle, kendini yaratır ve insan niteliğine erişir. Böyle bir tarihsel evrim görüşü, tüm marksçı toplum felsefesinde ve, dolayısıyle, estetiğinde her zaman mevcuttur. Marks bir yazısında, insandaki müzik duygusunu müziğin yarattığını söyler. Bu görüş ise, marksçılığa özgü, genel toplumsal gelişim görüşünün bir bölüğüdür. Bu konuyu Marks şöyle somutlar:

Sadece insan özündeki zenginliğin nesnel olarak gelişmesi, insanın öznel duyarlık zenginliğini kimi zaman ilk olarak işler, kimi zaman da, yine ilk olarak, yaratır: yani oluşan, müziği duyan bir kulak, biçimin güzelliğini kavrayan bir gözdür yaratılan. Kısaca, ilk olarak, insanî hazlara yeterli ve insanın yapıcı güçleri olarak somutlaşan duygular oluşur.

Bu anlayış yalnız öznenin tarihsel ve toplumsal bakımdan etkin rolünü kavramak için değil, aynı zamanda, marksçılığın, her bir tarih dönemini, uygarlık gelişimini, bu gelişimin sınırlarını, sorunsallığını ve imkânlarını ne şekilde gördüğünü ortaya koymak bakımından büyük bir önem taşır. Marks, savını şöyle kesinliyor:

Beş duygunun eğitimi, bugüne kadar bütün evren tarihinin sonucudur. Günlük ve ilkel ihtiyaçlarla sınırlı bir duygunun anlamı da sınırlıdır. Aç bir kimse için, yiyeceğin 'insani' biçimi değil, onun yalnızca yiyecek olarak soyut varlığı söz konusudur. Yiyecek, ayrıntısızca, en kaba şeklinde bile görünebilir ve böyle bir besleyici etkinliğin hayvansal etkinlikten hangi noktada ayrıldığı söylenemez. Endişeler ve ihtiyaçlar içinde kıvranan bir adam, en güzel bir gösteriye karşı bile ilgisizdir; bir maden taciri, madenin güzelliğini, ona özgü niteliğini değil, yalnız ticari değerini görür, yani maden duygusu yoktur. Dolayısıyle, hem kurumsal hem pratik bakımdan, insan'ın 'duygusunu' insanî yapmak ve, doğa ve insanın özünün tüm zenginliğine cevap verebilecek bir 'insanî duygu' yaratabilmek için, insan özünün nesnelleşmesi gereklidir.

O halde insanın ruhsal etkinliği, her alanında, belirli ve izafi bir özerkliğe sahiptir. Bu, sanat ve edebiyat için de geçerlidir. Bu alanlardan, bu etkinlik kesimlerinden her birisi, derhal bir önceki yapıtlara bağlanarak ve peşinden, eleştiriler, tartışmalar arasında da olsa, gelişerek, yaratıcı özne sayesinde, kendiliğinden oluşan bir evrim geçirir.

(Devam ediyor)

ÇEVİRENLER:

bedrettin cömert - zeki özcan

NOTLAR, çevirenlere aittir.

(1) İçkin (immanente): varlığın dışına çıkmıyan, varlıkta kalıcı, deneyüstü'nün karşıtı.

bay bogdanof'a ikinci cevap

zühtü bayar

(Geçen sayıdan devam)

Şimdi, şu totolojinin ve yazarın mantık yapısının örneklerle bir incelemesini yapalım:

İkinci Yeni, başta Asım Bezirci olmak üzere genç yazarların da katılmasıyla, Yeni Gerçek dergisinin adı geçen sayısında bir kadro çalışması yapılarak son bir defa eleştirilmiş ve pöstekisi dürülerek edebiyat tarihinde lâyık olduğu rafa kaldırılmıştır (10).

Bizim bu açıklamamız, daha önce "İkinci Yeni'nin Otopsisi" başlıklı yazıda niteliklerini belirttiğimiz ve bu eleştiride de tekrar ettiğimiz İkinci Yeni'yle ilgilidir. Bu anlamda İkinci Yeni bugün artık **sürmemektedir. Asım Bezirci**'nin de çeşitli yazılarında defalarca belirttiği gibi; **Turgut Uyar, Edip Cansever, Cemal Süreya, Ahmet Oktay** gibi ozanların, İkinci Yeni edebî felâketiyle geçici bir ilişkileri olmuş ve bir süre sonra bu ozanlar her biri kendi çaplarında ve yetenekleri oranında İkinci Yeni'yi eleştirerek ondan ayrılmışlardır (11). Bu ozanlar bütünüyle İkinci Yeni ozanlar olarak düşünülemez. Onlar İkinci Yeni'den önce de vardılar. Sonradan İkinci Yeni'yi aşmasını da bilmişlerdir. Yalnız bu aşma işini, hangisinin ne ölçüde yaptığını ortaya koymak ayrı ve bağımsız bir inceleme ve eleştirme çalışmasını gerektirmektedir.

İkinci Yeni bütünüyle zorlama, yapay bir edebiyat anlayışı değildir... İkinci Yeni'nin artık bugün için olanakları çok gelişmiş ve zenginleşmiştir (12).

Ben bu sözleri ilk yazımda, İkinci Yeni'nin biçim olanaklarını, biçimsel denemelerini ve bunların **sadece biçim** yönünden ortaya koyduğu yeni bileşimleri anlatmak için yazdım. Ama "münekkid"im benim yazımı nasıl aktarmış, bir bakalım:

İkinci Yeni bütünüyle zorlama, yapay bir edebiyat anlayışı değildir. (Şiir anlayışı demiyorum, çünkü İkinci Yeni'nin bugün için olanakları çok gelişmiş ve zenginleşmiştir. Attila İlhan, Varlık Dergisinde taşlama amacıyla İkinci Yeni anlayışla bir öykü bile yazdı. Bak, Varlık, S. 707) Bana göre İkinci Yeni, bütün yapaylıkların ve zorlamaların da katılmasına karşın tarihsel bir zarurettir de aynı zamanda (13).

Görüldüğü gibi yazar, benim yazılarımı alıntı olarak kendi yazısında kullanmıya kalkınca doğrudan doğruya metinlerime başvuracağı yerde, başka bir yazarın, **Ayhan Can**'ın yorumuna başvurmakta ve bu yorumu Papirüs okuruna benimmiş gibi göstermektedir. Bu durumda, paragrafın yansıttığı fikir bütünlüğünün bozulduğu açık bir gerçektir.

Ama işin ilginç yönü şu: sormak gerekir; ben neden, Ayhan Can'ın bu yorumunu Forum'daki yazıma dipnotu olarak almak gereğini duydum? Çünkü bay Bogdanof, "bir takım iri lâfların ardına gizlenerek bir şiir akımını toptan yadsıdığımızı" körükörüne iddia etmişti. Biz de yine "bir takım iri lâflar"ı, yalnız İkinci Yeni'yi eleştirmekte değil, aynı zamanda onu değerlendirmede de kullandığımızı ve bazı yazarlarda da bunun tepki ile karşılandığını ortaya koymak istedik. (Şunu da belirtelim ki, bay Bogdanof'un özel terminolojisinde "iri lâflar" bilimsel terminoloji karşılığında kullanılmaktadır.)

ZÜHTÜ BAYAR

Bay Bogdanof, bütün sosyal demokratlar gibi hegelian diyalektiği aşamadığından, diyalektiğin önce hegel'ci tanımını yapıyor, tartışmasının daha ilerki noktalarında da bunu marx'çı diyalektikle bir tutarak tutarsız sonuçlara varıyor. Sonra da bu tutarsızlığın bütün günahlarını "İkinci Yeni'nin Otopsisi" yazarından çıkarmıya uğraşıyor. Ve büyük bir bilgiçlikle, yapmadığım bir düşünce eylemini (fikri-eylemi) yapmış gibi göstererek öğütlüyor:

...diyalektik yöntemle düşünüp, bir sonuca varmanın ilk basamağı olan "soyutlama", "bütünden ayırma" yöntemin daha sonraki basamaklarına kadar sürdürülse tehlikeli olur kullanan için (14).

Bizim, dergilerdeki yer darlığından kendisine hatırlatmak olanağı bulamadığımız önemli bir noktayı kendisi bize hatırlattığı için teşekkür etmek gerekir yazara. Ne var ki, soyutlamayı filozofik mantık karakterinden çıkarıp, bir "parçalara bölme" ve "bütünden ayırıp" daha sonraki kademelerde bunu uygulama alışkanlığında olan bay Bogdanof'a benden çok daha gereklidir bu ilke. Özellikle İkinci Yeni olgusunun tarihsel değerlendirilişi, kendi çağı içinde çözümlenerek, günümüzün estetik verileri plâtformunda yeniden kuruluşu ve değerlendirilişi sırasında bu ilkeyi hiç unutmamalıdır yazar.

Yazısının diyalektik dersleri verme tutkusunu taşıyan bu bölümüne şöyle devam ediyor bay Bogdanof:

İşin tuhafı, yazar farkına varmadan ulaştığı doğru yargıyı sırf bana çatmak için, felsefe bilgisini ortaya dökmek için çiğniyor. En dikkatsiz göz bile, onun "İkinci Yeni'nin artık bugün için olanakları çok gelişmiş ve zenginleşmiştir" cümlesi ile benim "Bir süre sonra daha taze bir insan gerçeği ile ortaya çıkan şiir, İkinci Yeni'nin daha gerçekçi, insana daha yakın, daha bilinçli bir düzeyde devam ettiğini gösterdi" cümlem arasındaki paralelliği görebilirdi (15).

Eğer bay Bogdanof'un bu gözlemi doğruysa -Papirüs'teki son yazısında bu savdadır yazar-, o zaman sormak gerekir: "Bir Bitmeyen Gelişim" başlıklı eklektik yazıyı neden yazmak zahmetine katlanmıştır? İki şık var: ya bizi anlamadığından, ya da, anladığı halde, çok kötü bir ard niyetle kendi reklâmını yapmak istediğinden. Bu reklâmcılık sorunu üstünde önemle durmak gerekir. Çünkü bay Bogdanof, yukarda adı geçen ilk yazısında, ülkemizde marx'çı sanat eleştirisinin durumundan sözaçarak, bu görüşe bağlı inceleme çalışmalarının çok yeni olduğunu söylüyor (16). Yani nerdeyse sözü, "Benimle başlıyor" demeye getirecek. Oysa bu çalışmalar hiç de "çok yeni" değildir. **Pertev N. Boratav**'ın incelemeleri, **Hikmet Kıvılcımlı**'nın "Edebiyatı Cedide'nin Otopsisi" adlı çalışması, **Sabiha Z. Sertel**'in "Tevfik Fikret"i, **Kerim Sadi**'nin "Mehmet Akif"i, **Güzin Dino**'nun "Gerçekçiliğe Doğru"su, **Asım Bezirci**'nin "Abdülhak Hâmit ve Tarık"ı ile "Yarına Kalmak"ı, aklı fikri İkinci Yeni'de olan bay Bogdanof'u yalanlayan başlıca örneklerdir.

Ayrıca, yukardaki paragrafta açıklandığı gibi, yazarın benimle hemfikir olduğu da bir vehim ve aldanıştan ibarettir. Ben, İkinci Yeni'nin biçimi konusunda bir takım açıklamalarda bulunuyorum. O, bu açıklamalarımı kendi fikirleriyle "mekanik bir biçimde" bitiştirerek kendini benimle aynı düşüncede sayıyor. (**Formalistlerin şifa bulmayan hastalığı...)**

Şeyler ve olgular (estetik olsun, ekonomik olsun), nicelik yönünden değişmeye başladığı zaman, önünde sonunda, bu değişim niteliksel bir değişime dönüşür (inkılâb eder). Maddeci diyalektiğin bu önemli kategorisi biraz uzaktan da olsa Geshtalt'çı filozofi tarafından da desteklenmektedir. Edebî bir olgu olarak "İkinci Yeni" de diyalektiğin bu önemli kategorisinden geçerek bugünlere gelmiştir. Çok iyi bilindiği gibi, bir elma, gerekli hayat devrelerini geçirerek çürüyüp toprağa düşünce o artık bir elma olmaktan çıkmış, yani nitelik ve nicelik yönünden bir değişikliğe uğramıştır. Ama diyalektik mantık, elmayı bu arada hem olgun hali, hem de çürüyüp toprağa karıştığı zamanki hali ile bir "bütün" olarak düşünmeyi gerektirir. Bizim "İkinci Yeni elmamız" da çoktan toprağa düşmüş, çürümüş ve bundan cılız da olsa yeni hayat tohumları fışkırmıştır kuşkusuz. Şimdi buna, "yukarda niteliklerini tesbit ettiğimiz İkinci Yeni'dir" diyebilir miyiz kolaylıkla? **Ahmet Oktay**'ın, **Turgut Uyar**'ın, **Cemal Süreya**'nın, **Oktay Rıfat** ve **Edip Cansever**'in bugünkü şiirine "İkinci Yeni'dir" diyebilir miyiz? Ama diyalektiğin nitelikler tespiti kategorisinde soyutlamayı eline yüzüne bulaştıran bazı bilgiçler bu savda bulunabilirler. Bu davranış ise önce, yukarda adlarını saydığım ozanlara, diyalektik mantığı âlet ederek hakaret etmek olur; sonra da, diyalektik materyalist filozofinin burjuva sosyal demokratlara uygun bir yorumunu yapmak, yani diyalektik mantığın içine etmek olur.

Eleştirmenimiz, yazısının bir yerinde, "Yazar, yazısının 'Marx'çı Eleştiri Üstüne İncelemeler' (Çeşitlemeler olacak bu. Eleştirmen, bölüm başlıklarımızı alırken bile gereken dikkati göstermiyor.) adlı bölümünde ilginç ve önemli bir sav atıyor ortaya. Bence yazının en can alacak noktası, yazarın düştüğü yanlışlığın temel nedenlerini en güzel belirtecek yeri de orası" diyor. Bu "can alıcı" noktayı bu kadar "erken" tespit ettiği için sayın yazarı kutlamam gerekir. Ben bu savı (kendi görüşümü), çeşitli yazılarımda ve konuşmalarımda da ileri sürmüştüm (17). Eleştirmenimizin, yazılarımızı ne denli dikkatle izlediği belli (!).

Bay Bogdanof, nihayet, tartışılması gereken konuya güç belâ gelmiş oluyor. Yalnız, yazısında çarpıttığı bazı düşüncelerimizi izin verirse düzeltelim. Yazar, bizim "Son on - oniki yıl içinde marx'çı felsefe içindeki **bölünmeler**..." biçiminde ortaya koyduğumuz düşünceyi yanlış bularak, bir "silkinme" ve "kaynağa dönme" hareketinden sözediyor. Biz bu açıklamayı salt marx'çılığın estetik sorunlarıyla ilgili olan yönü için yapmadık. Böyle düşünseydik; "marx'çı estetik" biçiminde bir açıklama yaparak düşüncemizi ileri sürerdik. Ama madem ki yazar, konuyu böyle ele alarak, farkına varmadan düştüğü önemli bir yanılmayı bize kendisi hatırlatmış oluyor, o halde bizim de sormak hakkımız: Marx'çı estetikte, "sanatın bir bilgi çeşidi" olduğunu ve dolayısıyla "halkçı sanat" (Sayın yazarın aklını takmış olduğu "Popülist sanat" değil) açısından çok önemli bir görev taşıdığını ileri süren **George Lukacs** ekolü ile sanatın özü problemi açısından daha "yumuşakça" davranan Ernst Fischer ekolü arasında bu noktada önemli bir "ayrılma"dan sözedilemez mi? Ama bay Bogdanof, başka yazarların yazılarını pek üstünkörü bir davranışla incelediğinden, bütün dayanağını meydana getiren **Selahattin Hilâv**'ın Yön dergisinde yayımlanan bir dizi makalesini yanlış anlamış ve fikir ahlâkı bakımından küçümsenmiyecek bir suç işleyerek **Roger Garaudy**'nin düşünce ve yorumlarını getirip sayın **Selahattin Hilâv**'a maletmiştir (18). Yazarın, sayın **Selahattin Hilâv**'ı yedeğine almak cüreti de burdan ileri geliyor zaten. Oysa Hilâv'ın bu konudaki tutumu açık ve kesindir. Ant dergisinde yapılan tartışmada Ikinci Yeni hareketiyle ilgili düşüncelerini açıklamıştır (Bak: Ant dergisi, 11.4.967). Ama bay Bogdanof, sayın Hilâv'ın İkinci Yeni'yi eleştiren bu düşüncelerini görmezliğe gelerek, kendi çürük düşüncelerini payandalamak için boyna Hilâv'dan alıntılarda bulunuyor. Ayrıca, gerek benim ve gerekse **Asım Bezirci**'nin yaptığımız çeşitli görüşmelerde sayın Hilâv'ın bay Bogdanof'un yorum ve düşüncelerine katılmadığı sonucu çıkmıştır ortaya. Bay Bogdanof'un **Selahattin Hilâv**'ı bu istismarı "Bugünkü edebiyat tartışması ortamı"nda görülmüş şey değildir.

Bakalım **Hilâv** ne yolda açıklamalar yapmış İkinci Yeni konusunda:

Batıcı şiir geleneği aslında, taklitçi bir şiirdir. Şehirlerde ve kasabalarda yaşıyan, yönetici zümrenin estetik ihtiyacını karşılayan bu şiir, günümüze kadar okurunu fazla tedirgin etmeden kendini ortaya koymuştur. Başka bir deyimle, kendini yavaş yavaş benimsetmiştir. İkinci Yeni ise bu bakımdan özünün ve biçiminin taşıdığı özelliklerden dolayı, kendini benimsetmek konusunda ötekilerden nitelik bakımından olmasa da nicelik bakımından ayrılmıştır. (..) İkinci Yeni, Asım'ın da belirttiği gibi imge.i, kelimeci (Şiir geldi, kelimeye dayandı) bir şiirdir. Bu bakımdan İkinci Yeni'yi Gerçeküstücülüğün ve çağdaş İngiliz şiirinin bir uzantısı olarak ve aynı zamanda Birinci Yeni'ye bu anlayış içinde bir karşı çıkış olarak görebiliriz (19).

Görüldüğü gibi Hilâv, İkinci Yeni konusundaki fikirlerini son derece "ihtiyat"la açıklamakla birlikte, temelde bu şiirin "ulusal ve toplumcu" bir estetik çekirdekten yoksun olduğunu da ortaya koymuştur. **Hilâv**, İkinci Yeni'nin niteliklerini tespitte bizimle ve daha çok da **Asım Bezirci**'yle aynı davranış içindedir. Bir yazarın düşüncelerini alıp çarpıtmak ve olduğundan başka türlü göstermek gibi, o yazara yapılabilecek daha büyük bir saygısızlık düşünemiyorum.

Gelelim İdanof'çu ve Sinclair'ci estetikler sorununa...

Sanatın özü ve görevi konusunda Lukacs ekolüne karşı çirkin bir ard niyetle ülkemizin toplumsal, tarihsel ve estetik koşullarını görmezliğe gelen ve bu anlayışa karşı **Fischer**'i bir silah olarak kullanmak isteyenler, İdanof'çuluğun eleştirisine yönelecekleri yerde büyük bir kurnazlıkla bunu günümüzde marx'çı estetik'i mutlu bir yolda geliştirmeğe çalışanlara yöneltmişlerdir. **Andrey Siniyavski**'nin eklektik eleştirileri ve bunların Türkçede yayımlanması beklenen sonucu vermiş ve bizim "tatlı su sosyalistleri" hemen kaleme davranarak, İdanof'çuluğu eleştiriyoruz diye marx'çı estetiğe gizli cihat açmışlardır (20). Bizim, "İdanof'çuluğu ve Sinclair'ciliği yöntemsiz ve sistemsiz olarak eleştirenler..." diye kastettiklerimiz bunlardır. Eğer eleştirmenimiz bu suçlamayı üstüne alınmışsa, eh, ne diyelim. Suçluluk psikozu yaptırır insana bu gibi itirafları...

Bay Bogdanof yine kendi kendine vehimler kurarak, bizim, marx'çı estetiğin kuramcıları olarak **İdanof, Sinclair** ve **Fischer**'i saydığımızı yazmış. **İdanof** ve **Sinclair** belki de marx'çı estetiğin en kötü düşünürleridir. Ama İdanof yine de bay Bogdanof'tan kat kat üstündür. Hem çok iyi bir estetikçi olmak, hem de politik bir kurumun sanat görüşünü "ilkeleştirmek" gibi çok güç bir işi yüzünün akıyla ba-

şarmıştır. Marx'çı estetiği bu üç isimden ibaret saydığımızı düpedüz uydurmuş yazar. Yazılarımı iyice inceleseydi, başta Lukacs olmak üzre, **Ernst Fischer, Roger Garaudy, Vladimir İdanof, G. V. Plekhanof, Jean Freville, Bertolt Brecht, Marx** ve **Engels, Çerniçevski, Biyelinski** ve **Gorki** adlarını sık sık andığımı görürdü (21).

E. Fischer'in kitabı üstüne yazdığım yazıdan aldığı paragraf ise burada düpedüz bir istismar aracı olmaktadır. Bizim, ülkemizin toplumsal, tarihsel ve estetik koşullarını gözönüne alarak ileri sürdüğümüz bir "deneme düşüncemizi" yazar bütünüyle **Fischer**'e karşı olmak ve bütünüyle İdanof'vâri bir estetik'i savunmak biçiminde yansıtmış okura. Yazımın bütününden alınmış ve "soyutlanarak" okura aktarılmış olan bu paragrafıma yazımın bütünü içinde her zaman imzamı atar ve sosyal demokratlarla tartışırım.

Ben Idanof'çuluğu (politik bir partinin uygulamada yozlaştırılmış sanat görüşünü değil!) **Andrey Siniyavski'nin** eklektik çalışmalarına karşı savundum. Şunu da kesin bir biçimde açıklamak gereğini duyuyorum: İdanof'çu estetiği, henüz marx'çı estetiğin kıyısından köşesinden geçmemiş olan bütün "mürteci sanat kuramcıları" ve sosyal demokratlara karşı "herzaman" savunurum. Açıksözlülüğün böylesine "Opportünizmin dikâlâsı" denmez; ama, açık seçik ve samimi düşünceleri alıntı olarak yazılarına naklederken onları bozup, bu gibi lâf salataları doğrayanlara herhalde başka şey denir.

Bay Bogdanof, anlaşılan, kendine özgü düşünceler geliştirmekte ve bunları tutarlı bir anlatım tarzı içinde yansıtmakta oldukça güçlük çekiyor. Papirüs'ün 28. sayısının 15. sayfasında **Selahattin Hilâv**'dan yaptığı alıntı bunu bütün çıplaklığıyla koymaktadır ortaya. **Hilâv**, bu açıklamasında, doğru bulduğumuz önemli bir noktayı belirtiyor (Bak: Yön Dergisi, sayı: 99, 100, 101). Ancak **Hilâv**, bunları marx'çı eleştiri anlayışını en genel ve geniş plânda düşünerek söylemiştir. Bu yazıda marx'çı estetik temelden hareket edilerek toplumumuzun estetik koşullarına uygun, "ulusal" bir sanat kuramının denemesi sözkonusu değildir. Biz, kuşkusuz ki, "toplumumuzun estetik geleneğine uygun bir marx'çı sanat kuramı"nın kuruluşunu isterken, bu ilkelerde kimi yerlerde "darlaştırmalar", kimi yerlerde de yepyeni yorumlar ve "genişletmeler" yapılmasını dileyeceğiz. Bay Bogdanof, bizim tezimize doğrudan doğruya karşı çıkacağı yerde, bu tartışmayla doğrudan bir ilintisi olmıyan yerlere gitmekte, "çok saygı duyduğu okur"un kafasını bulandırmaya çalışmaktadır. **Selahattin Hilâv**'ın açıklamalarıyla bay Bogdanof'un açıklamaları arasında -Bogdanof, aynı sözcükleri aşağı yukarı kullanmış da olsa- dağlar kadar fark vardır. Adı geçen bu iki metnin karşılaştırılması, meseleyi bütünüyle ortaya koyacaktır.

Okurlarımı yormamak için, bu bayın, mahalle kahvesinde tartışırmış gibi bir edayla ve kızgınlıkla yazılmış bazı paragraflarına cevap vermekten kaçınacağım. Yalnız, şunun bilinmesinde yarar vardır: Yanıt vermekten kaçındığımız bu paragrafların her satırında yazarın küçümseyip de adını hakaret telâkki ettiği gerçek Bogdanof'ta bulunan bir mantık tutarlılığı bile yoktur. Bu durumda, "Bay Bogdanof" adı onun içinde bulunduğu mantık düzeyini belirtmekte âciz kalmakta ve bir iltifat niteliğine bürünmektedir. Sanırım bay Bogdanof bana bir teşekkür daha borçlandı?..

Eleştirmenimiz, marx'çı felsefenin, tarihin geçmiş bütün evrelerini bir bütün olarak kavradığını ve geleceği kaba şematik plânlar halinde tespite çalıştığını kavrıyamamış.

Marx'çılık (estetiği de dahil olmak üzre), onun gözünde, bir iç diyalektikle gelişen ve kendini zenginleştiren ve gerektiği yerlerde de "küçük gündelik politikaları" hesaba katan bir felsefe sistemi değildir. Tabii, marx'çılığın sadece filozofisi üstünde -o da kabataslak- bir bilgisi olan eleştirmenimizin, marx'çılığın sosyolojisinden ve ekonomisinden haberi yok. Bu bakımdan, çok genel plânda söylenmiş bir takım sözleri "tekrarlarla" meseleyi geçiştirmeye çalışmasını ve bu gibi sonuçlara varmasını doğal karşılıyoruz biz. Yazısının ilgili paragrafında şöyle ilginç bir cümleye rastladık: "Küçük politika ilerici de olabilir, gerici de." "Küçük politika, büyük politika" ayırımını yapmaktan önce, "ilerici ve gerici politika" ayırımı yapmayı uygun bulduğunu söyliyen bir yazar için bunları neden yazıyor acaba eleştirmenimiz? Bu da demagojinin çelebileştirilmiş bir biçimi olsa gerek. Ben şuna kesinlikle inanırım: Küçük devrimci politika, büyük gerici politikadan insanlığın ve toplumların gelişimi ve geleceği için daha üstündür. **Hilâv**, adı geçen yazısında şöyle diyor: "Gerçekten de, sanat eseri ile günlük politika arasında değil, gerçek ve geniş anlamı ile politika arasında bir ilişki kurmak doğru olur (22). Arkasından bay Bogdanof kalkıyor, küçük politik bir şiir yazıp yayımlıyor ve suçlu ben oluyorum. Eylemin bu tutarsızlığı insanı güldürür. Siz gülünce de, "Hokkabaz oynatmıyorum ben, ne gülüyorsun?" diye hesap soran mektuplar alırsınız.

Eleştirmenimiz, bizi pragmacılıkla boş yere suçladığını anlayınca hemen kaleme davranıp, pragmacı sanat anlayışından ne anladığını açıklamak gereğini duymuş. Biraz geç kalmış sanırım. Pragmacılıktan "bir siyasi parti sanat öğretisi"nin gerektirdiği biçimde eser vermeyi anladığını, bizi okur önünde açık ve kaba bir biçimde suçlamadan önce açıklamalıydı. Polemik yazılarının böyle hafifliklere tahammülü yoktur.

Bay Bogdanof, bizi yazılarını bozmakla itham ettikten sonra, çok ayıp bir iş yaptığımızı eklemiş. Bogdanof'un tahrifatçılığını daha önce ortaya koymuştum. Şimdiki ise çok daha ilginç; bu kez beni tahrifatçılıkla suçlarken, saman altından su yürütüp, kendisi tahrifatçılık yapıyor.

1. Ben yazımda şöyle bir cümle kullanmıştım: "Sayın eleştirmenimizin **açıklamalarına göre**, İkinci Yeni'nin bilinçsiz sürükleyicileri (Tevfik Akdağ, Yılmaz Gruda) sonradan ortadan silinerek ya da **çekilerek** bu akımın sorumluluğunu ortada kalanlara (Edip Cansever, Ece Ayhan, Turgut Uyar, Ahmet Oktay v.s. v.s.) yüklemişlerdir (23)."

Bay Bogdanof, benim bu cümlemi en önemli noktasından bölerek yazısında şöyle nakilediyor: "Sayın Eleştirmenimizin açıklamalarına göre, İkinci Yeni'nin bilinçsiz sürükleyicileri **(Tevfik Akdağ, Yılmaz Gruda)** sonradan ortadan silinerek..." Bay Bogdanof ikinci bir bogdanofluk yaparak benim "ya da çekilerek" sözlerimi ve cümlemin devamını metin dışı bırakıyor (24). Böylece beni, yukarıda adı geçen sayın şairlere hakaret ediyor durumda göstermek istiyor. Metinlerin orijinallerini inceleyenler, kimin sayın ozanlara hakaret etmek istediğini görecekler ve bay Bogdanof'un maharetine şaşacaklardır.

2. Sartre'a marx'çılığı ben yakıştırmışım. Bu nasıl iş? Hem Sartre'a marx'çılığı ben yakıştırıyorum, hem de onun marx'çılığını ben eleştiriyorum. Peki, bay Bogdanof adını ne amaçla anıyor **Sartre**'ın? Varoluşçuluk'a devrimci felsefe diye sarılmış bizim aydınlar da ondan. Ortalıkta milleti bilinçlendirecek kitaplar yokmuş. Herhalde, 950-960 döneminin hapislerde, sürgünlerde çürütülen bir dizi ozanının başlarına gelenler bu dönemdeki "bilinçsizlikleri" yüzünden oldu!.. Anlaşılan, yaşı uygun olduğu halde, bu dönem de, "kitap yokluğu"ndan bilinçlenmek olanağını ve fırsatını bulamıyan aydınlardan biri de bizim Bogdanof olsa gerektir.

3. Eklektik eleştirmen'in yazısının sonunda alıntı olarak kullandığı bana ait olan parça da kendi savını çürütür bir niteliktedir, benimkini değil. Ben o paragrafta, İkinci Yeni'nin bay Bogdanof'a çok uygun olan mekanik felsefesinin kurulmasına **İlhan Berk**'in çok emeğinin geçtiğini yazmıştım; "Bu işe en çok emeği geçen de anlamsız şiirin savunucusu **İlhan Berk** oldu" demiştim. Gerçekten de öyle olmuştur. İkinci Yeni'nin can çekişme dönemlerinde Yeni Ufuklar dergisinde bir dizi yazı yayınlıyarak bu şiir hareketini savunan **İlhan Berk** olmuştur. Ama benim, **İlhan Berk**'i taşlama amacıyla yazıp da bay Bogdanof'u "yanılttığım" cümle bu değil ki... Bay Bogdanof yine meseleyi karıştırmaktaki maharetini ortaya koyarak tartışmanın bu noktasını başka yana kaydırmak istiyor. Yazar, Papirüs'teki birinci yazısında şöyle demişti: "Oysa Zühtü Bayar'a göre İlhan Berk'tir bu akımın asıl kuramcısı." Yine bay Bogdanof'un bir açıkgözlüğü ile karşı karşıyayız. Ben, bu İkinci Yeni'nin kuramının **sonradan** saptanması işine **İlhan Berk**'in çok emeğinin geçtiğini söylemiştim. Ama eleştirmenimiz, fikirlerimizi, cümlelerimizde gerekli görüp de kullandığımız sözcükleri gözönüne alarak anlama alışkanlığını bir türlü edinemedi. İşine geldiği biçimde kırpmalar, işine ve çıkarına uygun biçimde yorumlamalar yaparak düşüncelerimizi, yazılarımızı naklediyor. Sözde bana göre İkinci Yeni'nin asıl kuramcısı **İlhan Berk**. **Asım Bezirci**'ye göre de **Muzaffer Erdost**'muş ve bu yüzden de benimle **Asım Bezirci** arasında bir çelişki varmış. Yazılarımızı asgari bir dikkatle okuyanlar, bizim, **Muzaffer Erdost**'u da İkinci Yeni'nin bir kuramcısı olarak göstermekle kalmayıp, aynı zamanda bu yazarın İkinci Yeni ile ilgili yazılarından defalarca alıntılarda bulunup, "İkinci Yeni'nin emekli kuramcısı Muzaffer Erdost" biçiminde bir nitelendirme yaptığımızı görür. Ama bütün bunları görmek istemiyen, bizi okurun gözünde ille de tutarsız göstermek için "tahrifattan öte" işlemlere girişmek isteyen birinin varlığı da bir gerçek...

4. Bu maddede bay Bogdanof'un sıraladığı sözler, onun, diyalektik mantığın ne denli yabancısı olduğunu ortaya koyacak niteliktedir. Bay Bogdanof, benim, sosyalizmin bir kapalı bildiriler topluluğu olduğu konusundaki yanlış kanaate karşı çıkışımı, **Marx** ve **Engels**'in bu konudaki tutumlarını hatırlatmamı istismar ederek kendince küçük bir mantık oyunu kuruyor ve sonunda "Mantığın böylesine pes" diyor. Karşısında pes ettiği mantık benim mantığım değil, diyalektik mantıktır ve yazar bu tartışmanın tâ başlangıcından beri ilk kez insanda saygı uyandıracak bir harekette bulunmuştur. Kutlarım kendisini.

---

10. **Zühtü Bayar**, "İkinci Yeni'nin Toplumcu Avukatına Cevap".

11. Nitekim bu durumu, tek bir ozanın adını anarak Yeni Gerçek dergisindeki yazımın dipnotunda belirtmiştim (İkinci Yeni'nin Otopsisi).

12. **Ayhan Can**, "Yeni Gerçek", Yelken, S. 137, Temmuz 1968. Yazıların orijinalleri elinde olduğu halde, bay Bogdanof'un, neden bir yazımızın dipnotundaki değişik şekli tercih ettiğini anlamak güç değil.

13. **Z. Bayar**, "İkinci Yeni'nin Otopsisi"

14. **M. Doğan**, "Zorunlu Bir Cevap"

15. Aynı yazı.

16. **M. Doğan** "Bir Bitmeyen Gelişim"

17. Bu görüşle ilgili olarak bak: **Zühtü Bayar**, "Marxist Eleştiriye Doğru", Yeni Gerçek, S. 3; "**(Nâzım Hikmet Üzerine)** Dolayısıyla Bir Konuşma", Yelken, S. 132/2; "Fischer'in Getirdiği", Yeni Gerçek, S. 8... Ve bu tartışmaya konu olan son iki yazı.

18. Karşılaştırma suretiyle bak: **M. Doğan**, "Zorunlu Bir Cevap" ve **Selahattin Hilâv**, "Toplumcu Sanat Felsefesinde Yeni Görüşler", Yön, S. 98/99/100/101/102.

19. Bak: Ant Dergisi, 11.4.1967.

20. Bak: **Zühtü Bayar**, "Siniyavski'nin Herzeleri", Forum, S. 336.

21. Gerçi, Çerniçevski birçok marx'çı tarafından, marx'çı bir kuramcı sayılmaz. Ama **Çerniçevski**'nin yöntemi, marx'çı estetik'e giden yol üstündedir. Bu yüzden onu marx'çı yöntemin öncüleri arasında saymak bir bakıma doğru olur. (Ayrıca, bay Bogdanof'un bizi eleştirmeye çalıştığı Papirüs'ün 25. sayısında yeralan bir yazımızda, marx'çı eleştirmenler olarak şu isimleri saymıştım: **Christopher Cauldwell, Edmund Wilson, Ernst Fischer...)**

22. Selahattin Hilâv'ın Yön dergisinde yayımladığı adı geçen yazı dizisi.

23. "İkinci Yeni'nin Otopsisi"

24. "Zorunlu Bir Cevap"

FORUM

onbeş günlük, politika, ekonomi, kültür ve sanat dergisi

•

Yıl: 15 - Cilt: XXI - Sayı: 353

•

Yönetim yeri: **Yenişehir, Büyük Han No. 55 - Ankara**

Sahibi:
Azime Korkmazgil
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Hüseyin Korkmazgil

(FORUM ve yazarın adı belirtilmeden yazı aktarılamaz)

•

Dizildiği ve Basıldığı Yer:
TÖYKO matbaası
Telefon : 10 41 68

İlân ve abone: **Arka kapak 1000 Tl. (iki renkli: 1500 Tl.) * Metin arası santimi 15 Tl. (sürekli ilân pazarlıkla) * Abone: Yıllık 30 Tl. - Altı aylık 15 Tl. (toplu abonelerde yıllık 24, altı aylık 12 Tl.) * A.B.D. (uçak) 136 Tl. - Avrupa (uçak) 85 Tl. - Yabancı devletlere (âdi) 67 Tl. * Eski sayılar 200 kuruş.**

•

Haberleşme: **FORUM Dergisi, P.K. 131 - ANKARA**
Telefon: **178737**